

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

VPLIV DIGITALIZACIJE NA DAVČNE PREVARE IN NAPAKE

Ljubljana, september 2024

DOROTEJA DREŠAR

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Doroteja Drešar, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Vpliv digitalizacije na davčne prevare in napake, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem red. prof. dr. Markom Hočevarjem

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi;
11. da sem preverila verodostojnost informacij, ki izhajajo iz zapisov na podlagi uporabe orodij umetne inteligence.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študentke: _____

KAZALO

1	UVOD	1
2	VPLIV DIGITALIZACIJE NA DAVČNO RAČUNOVODSTVO	3
2.1	Razvoj in trendi v procesu davčnega računovodstva	3
2.1.1	Razvoj računovodstva.....	4
2.1.2	Trendi v računovodstvu	5
2.2	Vpliv digitalizacije	7
2.2.1	Opredelitev digitalizacije.....	7
2.2.2	Vpliv digitalizacije na poslovanje	7
2.2.3	Vpliv digitalizacije na podjetja v Sloveniji	8
2.3	Prednosti in slabosti digitalizacije v davčnem računovodstvu	10
2.3.1	Prednosti vpliva digitalizacije	10
2.3.2	Slabosti vpliva digitalizacije.....	12
3	VPLIV DIGITALIZACIJE NA DAVČNE PREVARE IN NAPAKE	13
3.1	Davčne prevare in napake	13
3.1.1	Opredelitev davčnih prevar in napak.....	14
3.1.2	Motivi in opozorilni znaki	16
3.1.3	Primeri davčnih prevar po svetu.....	17
3.2	Pozitiven vpliv digitalizacije na davčne prevare in napake.....	20
3.3	Negativen vpliv digitalizacije na davčne prevare in napake	21
3.3.1	Uporaba kriptovalut za davčne prevare	22
3.4	Odrivanje in soočanje z davčnimi prevarami in napakami.....	24
4	EMPIRIČNI DEL – ODKRIVANJE DAVČNIH PREVAR IN NAPAK NA PRIMERU FINANČNE UPRAVE REPUBLIKE SLOVENIJE	28
4.1	Opis raziskovalnih vprašanj in metod	28
4.2	Opis raziskovalnega vzorca	29
4.3	Predstavitev Finančne uprave Republike Slovenije in funkcije nadzora.....	31
4.4	Specifična področja nadzora	32
4.4.1	Sistemske utaje davka na dodano vrednost	32
4.4.2	Nadzor transfernih cen.....	33
4.4.3	Siva ekonomija	33
4.4.4	Davčne blagajne	33

4.4.5	Nadzor e-Poslovanja	34
4.4.6	Nadzor dohodkov iz kapitala.....	35
4.4.7	Obravnava kaznivih dejanj	35
4.5	Predvideni projekti s področja digitalizacije na področju davčnih prevar in napak.....	36
5	ODGOVORI NA RAZISKOVALNA VRPAŠANJA	36
5.1	Analiza raziskovalnih vprašanj.....	36
5.2	Analiza odgovorov po posameznih trditvah	38
5.2.1	Analiza odgovorov na vprašalnik Finančne uprave Republike Slovenije.....	38
5.2.2	Analiza odgovorov na vprašalnik podjetja Numera+.....	46
5.2.3	Analiza odgovorov anketnega vprašalnika	47
5.3	Diskusija rezultatov.....	49
5.4	Predlogi za izboljšave.....	53
6	SKLEP	54
	LITERATURA IN VIRI.....	55
	PRILOGE	61

KAZALO SLIK

Slika 1: Dinamika indeksa DESI 2017 in položaj Slovenije.....	9
Slika 2: Davčni vrtiljak	15
Slika 3: Trikotnik prevar	17
Slika 4: Vrzel davka na dodano vrednost držav članic Evropske unije.....	18
Slika 5: Sistemske utaje davka na dodano vrednost po finančnem izplenu v davčnih nadzorih	19
Slika 8: Spol anketirancev	30
Slika 9: Starost anketirancev	30
Slika 6: Število potrjenih davčnih računov	34
Slika 7: Davčna zatajitev	35
Slika 10: Ali ste že kdaj slišali za digitalne valute?	47
Slika 11: Ali imate v lasti digitalne valute?.....	48
Slika 12: Ali ste kdaj uporabili digitalne valute z namenom izogibanja davkom?	48
Slika 13: Ste mnenja, da zaradi digitalnih valut prihaja do pogostejših davčnih goljufij? .	49

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Vprašalnik za intervju z zaposlenim na Finančni upravi Republike Slovenije	1
Priloga 2: Vprašalnik za intervju z zaposlenim iz podjetja Numera+	2
Priloga 3: Anketni vprašalnik	3
Priloga 4: Odgovori na vprašanje – predlogi za izboljšanje	4

SEZNAM KRATIC

angl. – angleško

AI – (angl. artificial intelligence); umetna inteligenca

AMLD5 – (angl. Anti Money laundering directive); Direktiva o preprečevanju pranja denarja

COVID-19 – (angl. coronavirus disease 2019); koronavirusna bolezen 2019

DDPO – davek od dohodkov pravnih oseb

DDV – davek na dodano vrednost

DESI – (angl. Digital economy and society index); Indeks digitalnega gospodarstva in družbe

EDS – enotna davčna stopnja

EU – (angl. European Union); Evropska unija

FM – (angl. fraud management); upravljanje goljufij

FURS – Finančna uprava Republike Slovenije

ID – (angl. identification); davčna številka

IKT – informacijska komunikacijska tehnologija

IoT – (angl. Internet of things); internet stvari

IT – informacijska tehnologija

MTIC – (angl. Missing trader intra-community fraud); goljufija z manjkajočim trgovcem znotraj skupnosti

OECD – (angl. Organisation for economic co-operation and development); Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj

RS – Republika Slovenija

ZDDV – 1 – Zakon o davku na dodano vrednost

1 UVOD

Digitalizacija je proces pretvorbe analognih informacij v digitalno obliko, na kar se nanaša tudi pojem digitalizacije, ki bo uporabljen v magistrski nalogi. Ta preobrazba omogoča hitrejši dostop, shranjevanje in obdelavo podatkov ter tako olajša delo in izboljša učinkovitost poslovnih procesov. Ta trend se v zadnjih letih še posebej pospešuje, predvsem zaradi napredka tehnologije in vse večje dostopnosti digitalnih orodij. Digitalizacija organizacijam omogoča večjo konkurenčnost, učinkovitejšo uporabo virov in prilagajanje poslovnih modelov zahtevam sodobne digitalne dobe (Khan, 2015).

Ob vplivih digitalizacije je vedno več podjetij začelo prehajati na digitalno poslovanje in tako se je vpliv začel čutiti v vseh dejavnostih, od informacijskih služb do zdravstvenega sistema. Ne gre več le za prodajo produktov, ampak kot digitalizacijo razumemo tudi stroje, računalnike, sisteme, baze podatkov in podobno. Vedno več podjetij stremi k inovativnim in digitalnim rešitvam, da bi povečali konkurenčnost. Primeri digitalizacije tradicionalnih modelov so podjetja, npr.: Booking, Airbnb, Uber, ki delujejo na področju prevozov, potovanj in hotelirstva (Lischka in drugi, 2018, str. 371).

S prednostmi, ki jih prinaša digitalizacija, pa pridejo tudi izzivi, s katerimi se srečujejo na vseh področjih. Eden izmed največjih izzivov vpliva digitalizacije na davčno računovodstvo je povečano tveganje za napake ali prevare. Davčne prevare v naslovu se nanašajo na davčne utaje, goljufije in druge vrste kaznivenga dejanja izogibanja davkom. Davčne napake pa se nanašajo na namerno narejene napake zaradi digitalnih udorov. Digitalni sistemi so podvrženi tveganju nepooblaščenega dostopa in hekerskim napadom, kar lahko privede do napak pri obračunu davkov ali goljufij. Digitalizacija omogoča razvoj novih in naprednih tehnologij za skrivanje in prikrivanje premoženja ter transakcij, kar povečuje možnosti za davčne utaje (Kovalevska in drugi, 2022).

Posamezniki ali podjetja bodo lahko s tehnološkim razvojem našli nove načine za izogibanje davkom, kar bi privedlo do večjih davčnih utaj. Yamen in drugi (2023), Mubeen (2022), Dečman in drugi (2019) v svojih raziskavah le-to poudarjajo kot enega izmed večjih izzivov, s katerimi se bodo soočali zaposleni v prihodnosti. Najpogostejši način za izogibanje davkom, ki ga omenja Jahier (2019) v Uradnem listu Evropske unije, je premajhna preglednost podatkov, ki vodi do utaj ali goljufij. Poudarja, da so si posamezna podjetja, dejavna na področju digitalnih storitev, posledično zmanjšala davčno stopnjo.

Večina raziskav ugotavlja, da digitalizacija pozitivno vpliva na izboljšanje procesov zbiranja podatkov in pripomore k zmanjšanju davčnih goljufij. S tem pa povečuje državne prihodke in zagotovi dobro javne storitve. Poleg tega pa ugotavljajo, da digitalizacija prinaša tudi izzive, s katerimi se morajo podjetja in organizacije soočiti (Yamen in drugi, 2023; Raikov, 2021).

Prihodnost Slovenije je pretežno odvisna od tega, kako dobro se bodo podjetja, zaposleni, javna uprava in družba prilagodili napredni digitalni tehnologiji in njihovi uporabi v gospodarstvu. Strategija digitalne transformacije gospodarstva zajema obdobje od leta 2021 do 2030 in opredeljuje, kako bo Slovenija v naslednjem desetletju zagotovila prehod k modernemu digitalnemu gospodarstvu. Vključuje celotno gospodarstvo, torej tudi Finančno upravo Republike Slovenije. Opisuje rešitve in izzive, s katerimi se bo gospodarstvo soočilo (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologij, 2022; GZS, 2022). V magistrski nalogi bom predstavila prednosti in izzive vpeljave digitalizacije v Finančni upravi Republike Slovenije. Osredotočila se bom bolj podrobno na odkrivanje in soočanje z davčnimi prevarami in napakami v podjetju.

Eden izmed glavnih izzivov, s katerim se sooča Finančna uprava Republike Slovenije (v nadaljevanju FURS), pa so davčne prevare in napake. Alm (2021), Tekin in drugi (2018), Stiglitz in drugi (2023) poudarjajo, da so učinki tehnologije na utajo davkov negotovi, vendar vseeno predvidevajo, da je utaja davkov vse težja. Po mnenju Kemsley in drugih (2022) za opredelitev davčne utaje veljata dva ključna pogoja: manipulacija davčne osnove in načrtno namerno zmanjševanje davčnih obveznosti. Oba pogoja skupaj definirata pojav davčne utaje.

V sodobnejšem času pa je tudi vedno večji vpliv digitalnih valut, saj je lažje prikrivati in manipulirati z dobički. Vpliv digitalnih valut na ugotavljanje in reševanje davčnih goljufij na Finančni upravi Republike Slovenije je kompleksen. Digitalne valute, kot je na primer Bitcoin, omogočajo anonimnost in težje sledenje transakcijam v primerjavi z običajnimi valutami. To lahko predstavlja izziv pri ugotavljanju in preprečevanju davčnih goljufij, saj se lahko nekateri posamezniki odločijo za uporabo digitalnih valut za prikrivanje svojih finančnih dejavnosti in izogibanje davčnim obveznostim. Po mnenju Raikov (2021), Gupta in drugih (2017) lahko vlada izboljša preverjanje verodostojnosti gospodarskih rezultatov davkoplačevalcev z uvedbo bolj naprednih kontrol, vključno z metodami umetne inteligence.

Cilj magistrske naloge je predstaviti vpliv digitalizacije na davčne prevare in napake s pomočjo različnih virov podatkov ter kako jih podjetja odkrivajo in se z njimi soočajo. S pomočjo sekundarnih virov bom predstavila digitalizacijo v davčnem računovodstvu in se bolj podrobno osredotočila na davčne prevare in napake. Cilj naloge je ugotoviti, kako v podjetjih odkrivajo in se soočanje z davčnimi goljufijami. S pomočjo raziskave pa želim ugotoviti, kako digitalizacija vpliva v FURS.

Namen magistrske naloge je s pomočjo pridobljenih podatkov bralcem predstaviti trend digitalizacije in predvsem izzive, ki jih prinaša. Magistrska naloge je namenjena podjetjem kot tudi posameznikom, ki iščejo rešitve, kako se obraniti ali preprečiti davčne prevare in napake. Poleg tega je moj namen, da zberem čim več virov in literature na temo naloge ter z analiziranjem informacij ugotovim odnos med digitalizacijo in prevarami ter napakami.

Temelj magistrskega dela bodo naslednja raziskovalna vprašanja:

- S katerimi izzivi se v času digitalizacije srečujejo davčno računovodstvo in računovodje?
- S katerimi izzivi se zaradi digitalizacije sooča Finančna uprava Republike Slovenije?
- Kako digitalne valute vplivajo na ugotavljanje in reševanje davčnih goljufij na FURS?

Magistrsko delo bo sestavljeno iz teoretičnega in empiričnega dela. V teoretičnem delu bom zbrala in predstavila podatke, pridobljene iz sekundarnih virov, domače in tuje strokovne literature ter znanstvenih raziskav. Uporabljeni bosta metodi kompilacije in deskripcije. Sledil bo empirični del, kjer bo prikazana študija primera. Naredila bom primerjavo med teoretičnim delom in raziskavo z intervjujem zaposlenih na FURS. Tako bom zbrala tudi primarne vire in odgovorila na raziskovalna vprašanja.

Struktura magistrske naloge bo vključevala šest poglavij. V uvodu je predstavljena tema, opisan je cilj in namen magistrske naloge ter predstavljena metodologija. V nadaljevanju sledi poglavje, kjer je predstavljen vpliv digitalizacije na davčno računovodstvo. V drugem poglavju sem se osredotočila in opisala vpliv digitalizacije na davčne prevare. Naloga se nadaljuje z empiričnim delom, kjer je podrobneje predstavljena FURS in opis raziskovalnega dela. V četrtem poglavju sem analizirala odgovore, ki sem jih pridobila z intervjujem, in odgovorila na raziskovalna vprašanja. Sledi sklep, kjer je povzetek naloge z dejstvi in novimi odkritji. Predstavljena so moja odkritja in rešitve, ki sem jih želela pridobiti z nalogo.

2 VPLIV DIGITALIZACIJE NA DAVČNO RAČUNOVODSTVO

Poslovno okolje se s prihajajočim obsežnim razvojem tehnologije in z nadaljnjo globalizacijo hitro spreminja. Odpirajo se novi trgi in priložnosti, kjer je digitalizacija vseprisotna. Opaziti je mogoče, da tehnologija vodi ustanovitev številnih novih podjetij in je postala eno najmočnejših gonil inovacij v zadnjih letih. Na eni strani za podjetja predstavlja nove priložnosti, po drugi strani pa prinaša grožnje za že obstoječa podjetja. Posledično je in še bo v prihodnosti sprejetje digitalizacije drastično spremenilo gospodarstvo in družbeno okolje. Že obstoječa podjetja morajo ponovno razmisliti o svojem poslovnem modelu in ga morajo, če želijo ohranjati konkurenčnost, dovolj hitro prilagajati z novimi trendi (Buck in Eder, 2018).

2.1 Razvoj in trendi v procesu davčnega računovodstva

Računovodstvo je postopek beleženja, povzemanja in analiziranja finančnih transakcij podjetja za informiranje pri odločanju. Vključuje sistematično beleženje finančnih podatkov, kategorizacijo transakcij in pripravo računovodskih izkazov, kot so bilance stanja, izkazi poslovnega izida in izkazi denarnih tokov. Računovodski proces se začne z identifikacijo in evidentiranjem finančnih transakcij, ki so nato razvrščene v različne kategorije, kot so sredstva, obveznosti, lastniški kapital, prihodki ali odhodki. Te transakcije se evidentirajo v glavni knjigi podjetja, ki deluje kot osrednja poslovna knjiga v računovodstvu za vse finančne podatke (Računovodstvo Bim line d.o.o, brez datuma b).

Računovodstvo vključuje pripravo računovodskih izkazov, ki zagotavljajo pregled finančne uspešnosti in položaja podjetja v določenem trenutku. Bilanca stanja prikazuje sredstva, obveznosti in kapital podjetja, izkaz poslovnega izida pa prihodke, odhodke in čisti dobiček podjetja. Računovodstvo ima ključno vlogo pri pomoči podjetjem pri sprejemanju ozaveščenih odločitev z zagotavljanjem točnih in pravočasnih finančnih informacij. Pomaga pri spremljanju finančnega stanja podjetja, prepoznavanju področij izboljšav in zagotavljanju skladnosti z zakonskimi in regulativnimi zahtevami (Računovodstvo Bim line d.o.o, brez datuma b).

V praksi je računovodstvo ključno za merjenje, obdelavo in sporočanje finančnih in nefinančnih informacij o gospodarskih subjektih, kot so podjetja in korporacije. To nam omogoča razumevanje njihovega finančnega stanja in sprejemanje strategij za izboljšanje gospodarske uspešnosti. V Sloveniji se računovodstvo razlikuje od financ, ki so ena od izvajalskih funkcij. Razvoj računovodstva še ni dokončan in ostaja pomemben del informacijskega sistema podjetij (Računovodstvo Bim line d.o.o, brez datuma a).

2.1.1 Razvoj računovodstva

Razvoj računovodstva ima bogato zgodovino. Začetnik modernega računovodstva je bil Luca Pacioli, ki je svoje delo začel leta 1494. Njegova vloga se je skozi čas razvijala skupaj z družbo in s civilizacijo. Sprva je bilo računovodstvo omejeno na knjigovodstvo, vendar se je njegova razsežnost postopoma širila. Danes računovodstvo ne zajema le tehničnega evidentiranja poslovnih dogodkov, temveč je tudi ključno pri oblikovanju poslovnih odločitev. Medtem ko je knjigovodstvo usmerjeno v preteklost, računovodstvo obravnava tudi prihodnost (Mayr, 2017).

Računovodstvo je postalo nepogrešljiv del poslovanja in jezik poslovnežev, s pomočjo katerega zapisujejo, merijo in razlagajo ekonomske aktivnosti ter komunicirajo z različnimi udeleženci poslovnega procesa. Poleg tega je računovodstvo proces analiziranja, razvrščanja, snemanja, povzemanja in interpretacije poslovnih dogodkov ter finančnih izrazov. V zadnjem obdobju so se pojavili številni dejavniki, kot so informacijska tehnologija, organizacijsko prestrukturiranje in e-poslovanje, ki so močno vplivali na razvoj računovodstva (Zver, 2022).

Informacijska vloga računovodstva je ključna. Zagotavlja informacije o prvinah poslovnega procesa in njihovem financiranju različnim udeležencem, kot so lastniki, stranke, konkurenti, zaposleni, država, investitorji in dobavitelji. Lastniki uporabljajo računovodstvo za oceno učinkovitosti poslovanja in tveganj vračila vložitve v prihodnosti. Vodje pa ga potrebujejo pri oblikovanju odločitev, načrtovanju in spremljanju uresničevanja načrtovanega poslovanja (Mayr, 2017).

Računovodstvo delimo na finančno, stroškovno in poslovodno računovodstvo. V zadnjih letih pa vedno več govorimo tudi o davčnem računovodstvu, saj je ključni del računovodstva v poslovnem svetu. Davčno računovodstvo se je sčasoma razvilo kot odgovor na

spreminjajoče se davčne zakone in predpise. V preteklosti je bilo le-to osredotočeno predvsem na skladnost z davčno zakonodajo in natančno poročanje prihodkov in odhodkov davčnim organom. Vendar pa je z naraščajočo zapletenostjo davčnih zakonov in predpisov postalo davčno računovodstvo bolj strateške in proaktivne narave (Chen, 2021).

Ena ključnih novosti v davčnem računovodstvu je premik k bolj celostnemu pristopu, ki upošteva davčne posledice poslovnih odločitev. To vključuje davčno načrtovanje za zmanjšanje davčnih obveznosti, obvladovanje davčnih tveganj in optimizacijo položajev. Davčni računovodje imajo vedno večjo vlogo pri svetovanju podjetjem o strategijah davčnega načrtovanja in jim pomagajo pri poslovanju s kompleksnostjo davčnega sistema (Chen, 2021).

Na razvoj davčnega računovodstva pa je pomembno vplivala uporaba tehnologije za poenostavitev izpolnjevanja davčnih predpisov in postopkov poročanja. Napredek v davčni programski opremi in avtomatizaciji sta davčnim računovodjem omogočila učinkovitejšo pripravo davčnih napovedi, analizo davčnih podatkov in izpolnjevanje zahtev glede poročanja. To pa ni samo povečalo točnosti in učinkovitosti praks davčnega računovodstva, temveč tudi zmanjšalo tveganje napak in prevar. Prav tako je vedno večja globalizacija podjetij predstavljala nove izzive za davčno računovodstvo. Davčni računovodje morajo v današnjem času upoštevati davčne posledice čezmejnih transakcij, mednarodne davčne zakone in predpise o transfernih cenah. To zahteva globoko razumevanje globalnih davčnih praks in usklajevanje z davčnimi organi (Chen, 2021).

2.1.2 Trendi v računovodstvu

Računovodska panoga se nenehno razvija in prilagaja novim tehnologijam in trendom. V letu 2021 obstaja več ključnih trendov, ki naj bi oblikovali prihodnost računovodstva. Ti vključujejo vse večji pomen podatkovne analitike in avtomatizacije ter vse večje povpraševanje po računovodski programski opremi v oblaku. Opazimo porast dela na daljavo, ki ga je pospešila pandemija koronavirusne bolezni 2019 (angl. coronavirus disease 2019, v nadaljevanju COVID-19), kar je pripeljalo do povečanega zanašanja na virtualna srečanja in orodja za sodelovanje. Poročanje o trajnostnem razvoju postaja vse bolj pomembno tudi v računovodstvu, saj si podjetja prizadevajo dokazati svojo zavezanost okoljski in družbeni odgovornosti. Računovodski strokovnjaki bodo morali biti na tekočem s temi trendi, da bodo ostali konkurenčni in svojim strankam zagotovili dragocene vpoglede. Nekatere ključne trende lahko po Yanchycki (2023) povzamemo kot:

- **Računovodstvo v oblaku:** selitve računovodskih procesov in podatkov na platforme v oblaku za večjo učinkovitost, dostopnost in sodelovanje.
- **Umetna inteligenca:** izvajanje tehnologije umetne inteligence (angl. artificial intelligence, v nadaljevanju AI) za avtomatizacijo opravil, kot so vnos podatkov in usklajevanje.

- **Tehnologija veriženja blokov:** implementacija tehnologije veriženja blokov v računovodstvo za varne in pregledne finančne transakcije, upravljanje podatkov in revizijo.
- **Podatkovna analiza:** uporaba naprednih orodij in tehnik za analizo podatkov, analizo finančnih podatkov, odkrivanje vzorcev, trendov in anomalij.
- **Delo na daljavo:** sprejetje praks dela na daljavo v računovodski industriji, ki jih omogoča tehnologija, za izboljšanje ravnotežja med poklicnim in zasebnim življenjem, zmanjšanje stroškov in boljša produktivnost.
- **Trajnostno poročanje:** vse večja osredotočenost na trajnostno poročanje ter okolijske, družbene in upravljalvske meritve v računovodstvu, ki jih vodijo zahteve deležnikov in regulativne zahteve.
- **Kibernetska varnost:** vključuje zaščito sistemov, omrežij in podatkov pred digitalnimi napadi. Vključuje implementacijo različnih tehnologij, procesov in praks za zaščito pred nepooblaščenim dostopom, kibernetskimi grožnjami in kibernetskimi napadi.

Pospeševanje digitalne preobrazbe v računovodstvu še naprej pospešuje razvoj davkov in računovodstva, zato tudi v davčnem računovodstvu opazimo ključne trende, ki bodo oblikovali svet davkov in računovodstva, ki jih Abramson (2023) in Kaplan (2024) opišeta kot:

- **Obdavčitev kriptovalut in digitalnih sredstev:** zaradi vse večje priljubljenosti kriptovalut in digitalnih sredstev so vlade začele razvijati jasnejše davčne politike za nastajajoči trg. Leta 2024 pričakujemo bolj opredeljene predpise in smernice v zvezi z obdavčitvijo transakcij s kriptovalutami.
- **Globalno davčno sodelovanje:** svetovno gospodarstvo zahteva okrepljeno sodelovanje z davčnimi organi za reševanje čezmejnih izzivov. V letu 2024 pričakujemo nadaljevanje prizadevanj za mednarodno davčno sodelovanje s poudarkom na preprečevanju davčnih utaj in zagotavljanju poštene obdavčitve.
- **AI, avtomatizacija robotskih procesov in kvantno računalništvo:** tehnologija bo imela pomembno vlogo v davčnem računovodstvu, saj bo pomembno vplivala na oblikovanje in izvajanje davčne politike, omogočala bo lažjo integracijo kompleksnih davčnih sprememb, boljše napovedno modeliranje in bolj zanesljivo davčno analizo.
- **Partnerski ekosistemi:** vmesniki za programiranje aplikacij izboljšujejo interakcije izdelkov in zapolnjujejo vrzeli v portfelju v različnih panogah, vključno z davki in računovodstvom. Zagotavljajo hitrost, učinkovitost in dostop, kar so prednostne naloge davčnih strokovnjakov. Tehnologija veriženja blokov zmanjšuje stroške in izboljšuje preglednost pri vzdrževanju finančnih evidenc.
- **Naslednja evolucija interneta – pogosto imenovana Web3:** blokovna veriga (angl. blockchain) omogoča decentralizirane ekosisteme, ki že poganjajo naslednjo različico interneta – Web3. Web3 zajema navidezno resničnost, tehnologijo veriženja blokov, visoko hitrostno mreženje in spletno decentralizacijo.

2.2 Vpliv digitalizacije

2.2.1 Opredelitev digitalizacije

Digitalizacija se nanaša na proces pretvorbe informacij v digitalno obliko. To je bil ključni vidik tehnološkega napredka v zadnjih desetletjih, ki je preoblikoval različne sektorje, podjetja in industrije. Zgodovina digitalizacije pa sega vse nazaj do razvoja računalnikov in interneta, ki sta povzročila revolucijo. V sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja so podjetja začela digitalizirati svoje poslovanje z uporabo računalnikov za naloge, kot sta vodenje evidenc in obdelava podatkov. Vzpon interneta v devetdesetih letih pa je še pospešil digitalizacijo in omogočil takojšnjo komunikacijo ter dostop do informacij v svetovnem merilu. Danes je digitalizacija prisotna pri skoraj vseh dejavnostih v našem življenju, od spletnega nakupovanja in družbenih medijev do dela na daljavo. Omogočila je večjo učinkovitost, udobje in povezljivost, vendar vzbuja tudi pomisleke glede zasebnosti podatkov in kibernetske varnosti. Z nadaljnjim napredkom tehnologije bo proces digitalizacije postal vse bolj prodoren, oblikoval bo našo interakcijo s svetom okoli nas in spodbudil nadaljnje inovacije v različnih panogah (Yasar, 2023).

Digitalizacija je proces pretvorbe fizičnih podatkov ali informacij v digitalno obliko, kar omogoča enostavno shranjevanje, dostop in manipulacijo podatkov, zaradi česar so bolj učinkoviti in priročni za posameznike in organizacije. V današnji digitalni dobi ima digitalizacija ključno vlogo pri posodabljanju poslovanja in storitev ter izboljšanju komunikacije in sodelovanja. Obstajajo različne metode digitalizacije, vključno s skeniranjem fizičnih dokumentov, slik in videoposnetkov za ustvarjanje digitalnih kopij. Omogoča pa tudi enostavno deljenje podatkov in dostop do njih na daljavo od vsepovsod kadar koli, kar olajša sodelovanje in komunikacijo na različnih lokacijah (Yasar, 2023).

2.2.2 Vpliv digitalizacije na poslovanje

Kot je že prehodno omenjeno, je digitalizacija prinesla številne spremembe tudi v poslovnem okolju, ki se nanaša na vsa področja kot tudi na računovodstvo. Procesi so se s prihodom novih tehnologij poenostavili in avtomatizirali, kar pa zaposlenim omogoča lažje sledenje podatkom, natančnejše vnose in olajšano izvajanje analiz finančnih podatkov. Povečal se je nadzor nad poslovanjem in možnosti za boljše upravljanje. V samem podjetju digitalne tehnologije omogočajo hitrejšo in bolj učinkovito izmenjavo informacij in podatkov med zaposlenimi v različnih oddelkih kot tudi med samimi organi ali inštitucijami. Sprejemanje odločitev je bistveno hitrejše, spremembe pa opazimo tudi pri prilagajanju standardov in zakonov (Bhimani, 2021).

Digitalna preobrazba podjetij je ključna za uspeh v sodobnem poslovnem okolju. Organizacije, ki se odločijo za digitalno preobrazbo, morajo najprej razmisliti o razlogih za spremembo, nato pa določiti, kaj točno morajo preoblikovati in kako naj to storijo. Mnogi vodilni delavci se zavedajo pomena digitalizacije, vendar se pogosto znajdejo v dilemi glede začetka in izvedbe teh sprememb. Digitalna preobrazba ni enostavna, vendar je za mnoga

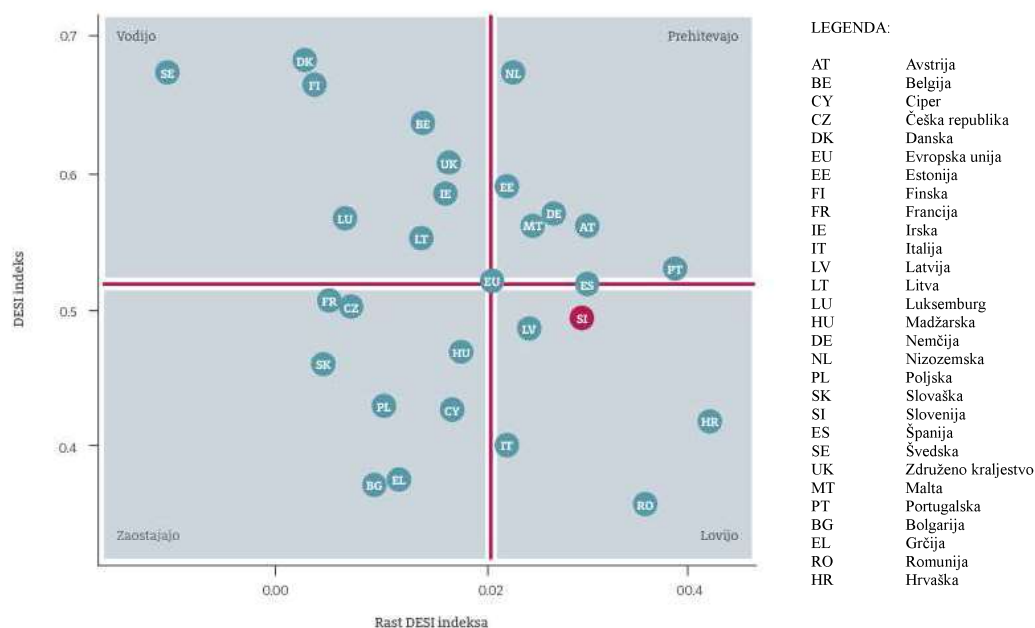
podjetja nujna za preživetje in konkurenčnost. Projekti poslovne prenove se vse bolj osredotočajo na informatizacijo poslovnih procesov, kar pa pogosto vodi v zanemarjanje strateških ciljev in uspešnosti organizacije. Ključna za uspeh je ustreznost poslovnega modela in učinkovita izvedba, kar zahteva skrbno načrtovanje in izvedbo. Sprehod skozi digitalno preobrazbo podjetja je lahko zahteven, vendar je ključen za prihodnost in rast organizacije v digitalni dobi (Kovačič, 2019).

2.2.3 Vpliv digitalizacije na podjetja v Sloveniji

Evropska unija ima ključno vlogo na področju digitalizacije gospodarstva in družbe. Najbolj aktivno izpolnjevanje strateških ciljev in iskanje rešitev opazimo pri skandinavskih državah kot tudi pri Nemčiji in Franciji. Slovenija, kot majhna država, ki ima omejen vpliv na globalni tehnološki razvoj, se lahko vseeno pohvali, da hitro sledi evropskim ciljem. Smo država, ki je manj prilagodljiva kot druge evropske države, kar se kaže predvsem v manjšem tveganju. Zato je pomembno, da se kot država začnemo čim bolj prilagajati, da postanemo bolj konkurenčna in inovativna država (Bavec in drugi, 2018).

Indeks digitalnega gospodarstva in družbe (angl. Digital economy and society index, v nadaljevanju DESI) (Evropska komisija, brez datuma) je sestavljen iz najpomembnejših indikatorjev, ki merijo stopnjo digitalizacije družbe in ga objavlja Evropska komisija. Ta indeks omogoča primerjavo med evropskimi državami glede digitalne povezljivosti, digitalnih znanj, osebne uporabe interneta, digitalne tehnologije v gospodarstvu in digitalnih javnih storitev. Slovenija se je leta 2022 uvrstila na 11. mesto po indeksu DESI med 27 državami članicami Evropske unije (angl. European Union, v nadaljevanju EU). Slika 1 prikazuje dinamiko indeksa DESI v letu 2017 in lahko opazimo, da Slovenija spada v skupino držav, ki se zelo hitro razvijajo. Opazimo lahko tudi, da je Slovenija na desni strani grafa, kar pomeni, da se razvija hitreje od povprečja EU (Bavec in drugi, 2018).

Slika 1: Dinamika indeksa DESI 2017 in položaj Slovenije

Vir: Bavec in drugi (2018).

V Sloveniji je digitalna preobrazba postala prednostna naloga, zato veliko vlagamo v tehnologijo in digitalno preobrazbo. Ne področju človeškega kapitala se približujemo povprečju EU, vendar pa zaostajamo pri digitalnih spretnostih in vpeljavi tehnologije 5G. Uspešni smo na področju digitalne povezljivosti in digitalizacije javnih storitev, vendar še vedno ostajamo pod povprečjem EU. Na področju vključevanja digitalne tehnologije v aktivnosti podjetij smo se leta 2022 uvrstili na 9. mesto od 27 držav članic. Pri digitalizaciji javnih storitev pa smo se uvrstili na 13. mesto od vseh držav članic (Evropska komisija, brez datuma). Digitalizacija je močna prednost v Sloveniji in se trudimo biti še uspešnejši na tem področju, kar opisuje tudi strategija digitalne Slovenije 2030.

V strategiji digitalna Slovenija 2030 je opisana vizija Slovenije, da bo postala do leta 2030 vodilno stičišče naprednih digitalnih tehnologij v Evropi. Namen strategije je razvoj in transformacija majhnih in srednje velikih podjetij, saj le-ta predstavljajo kar 99,8 % gospodarstva. Naraščaj vpeljave napredne tehnologije v spletnem in elektronskem poslovanju vedno bolj spreminjajo gospodarsko in družbeno podobo. Podjetja spreminjajo poslovne modele, ponujajo izdelke in storitve, ki so s pomočjo tehnologij dostopne potrošnikom kjerkoli na svetu v vsakem trenutku. Posledično se ustvarjajo novi trgi, vendar tudi konkurenca na domačem in evropskem trgu. Odprto in dinamično gospodarstvo pa zahteva celovito transformacijo, ki omogoča prihodnjo rast podjetij, pametna mesta, digitalne javne storitve in nova delovna mesta (Vlada RS, 2023).

Pozitivni trendi v Sloveniji na področju digitalizacije se kažejo predvsem v sorazmerno visoki intenzivnosti delovnih mest, robotizaciji in digitalizaciji poslovanja tudi v velikih

podjetjih. Vendar pa se opaža, da se premalo vlaga v informacijsko komunikacijsko tehnologijo (IKT) (Vlada RS, 2023).

2.3 Prednosti in slabosti digitalizacije v davčnem računovodstvu

Potreben je premik v miselnosti *od vrha do dna* v organizaciji, da bi v celoti sprejeli digitalne tehnologije in se jim prilagodili. To ni več izbira, ampak nuja za preživetje v današnjem konkurenčnem poslovnem okolju. Organizacije, ki jim digitalna transformacija ne uspe, tvegajo, da bodo na trgu zastarele. Za uspešno digitalno transformacijo je treba izvajati jasne načrte in strategije ter učinkovito upravljati vire. Digitalna transformacija preoblikuje tradicionalne poslovne prakse, kar vodi do sprememb v delovni sili, trženju, človeških virih in proizvodnji. Gre za kulturno preobrazbo, ki od organizacij zahteva, da ponovno razmislijo o svojih procesih in načinih dela (Sabuncu, 2022).

Digitalna preobrazba je močno vplivala na računovodski poklic in je privedla do sprejetja spletnih računovodskih programov in tehnologij v oblaku. To je poenostavilo rutinske transakcije, izboljšalo prenos podatkov med podjetji in računovodji ter omogočilo samodejni prenos podatkov v uradne računovodske programe. Dejavnosti, kot so sledenje denarnemu toku, spremljanje prihodkov in odhodkov ter upravljanje z e-dokumenti, je zdaj mogoče preprosto izvajati prek digitalnih platform. Mobilne aplikacije in programska oprema v oblaku so dodatno izboljšale dostopnost in učinkovitost računovodskih procesov ter spodbujale ekološko ravnovesje (Sabuncu, 2022).

2.3.1 Prednosti vpliva digitalizacije

Davčni računovodje imajo ključno vlogo pri digitalni preobrazbi računovodstva z uporabo tehnologije za racionalizacijo procesov, izboljšanje natančnosti in zagotavljanje dragocenih vpogledov strankam. Z naraščanjem avtomatizacije in analitike podatkov lahko izkoristijo programsko opremo in orodja za avtomatizacijo ponavljajočih se nalog, zagotovijo skladnost z davčnimi predpisi in optimizirajo davčne strategije za svoje stranke. Uporabljajo analitiko podatkov za analizo trendov, prepoznavanje vzorcev in dajanje ozaveščenih priporočil, ki strankam pomagajo zmanjšati davčne obveznosti in povečati finančne priložnosti. To jim omogoča, da strankam zagotovijo bolj proaktivne in strateške smernice, kar na koncu doda večjo vrednost njihovim storitvam (Nicholls, 2023).

Po pandemiji Covid-19 leta 2019 pa opazimo še več sprememb na podlagi tehnologije v gospodarstvih kot tudi v računovodskem sektorju. Kelenc (2021) v svojem magistrskem delu poudarja, da se bo poklic računovodij v prihodnosti zelo spremenil. Glavni vplivi digitalizacije na davčno računovodstvo so povečanje učinkovitosti, povečanje preglednosti, zmanjšanje tveganj in drugi. Sprejetje digitalnih tehnologij omogoča hitrejše in avtomatizirane procese, kar vodi v večjo učinkovitost davčnega računovodstva. Digitalizacija spreminja tradicionalne vloge in odgovornosti davčnih računovodij. Več avtomatiziranih procesov pomeni več časa za analizo podatkov, napovedovanje in strategijo.

Davčni računovodje se morajo prilagoditi novim tehnološkim orodjem in se nenehno izobraževati, da bi ostali konkurenčni (Bygern, 2016; Savić in Pavlović, 2023).

Umetna inteligenca in pametne tehnologije spreminjajo poslovni svet z zagotavljanjem informacij v realnem času in zmanjševanjem potrebe po človeškem delu. Te tehnologije je mogoče integrirati v računovodske in revizijske procese, zaradi česar so bolj učinkoviti in točni. Čeprav umetna inteligenca ni namenjena nadomestitvi človeške inteligence, lahko pomaga računovodjem, da postanejo boljši strateški svetovalci. Z razvojem umetne inteligence in strojnega učenja imajo računovodje dostop do širšega nabora virov informacij. Trenutno 18 % podjetij že uporablja AI za naloge, kot sta prepoznavanje dokumentov in avtomatizacija plačil (Gulin in drugi, 2019).

Ena izmed glavnih prednosti vpliva digitalizacije je izboljšana učinkovitost, ki je najpomembnejša na področju računovodstva. Računovodske platforme v oblaku povečujejo učinkovitost z zmanjšanjem ročnih procesov, racionalizacijo delovnih tokov in omogočanjem hitrejšega sprejemanja odločitev. Te platforme avtomatizirajo ponavljajoča se opravila, s čimer prihranijo čas in zmanjšajo operativne stroške računovodskih podjetij. Hitrejši dostop do podatkov o strankah v realnem času omogoča hitrejšo odločanje in konkurenčno prednost. Z odpravo ročnega dela, kot je vnos podatkov v Excelu, so napake minimizirane, kar vodi k večji natančnosti podatkov in zaupanju strank. Avtomatizacija procesov ne zagotavlja le podatkov brez napak, ampak tudi omogoča računovodjem, da se osredotočijo na bolj strateške naloge, kar na koncu spodbuja splošno produktivnost. Računovodske platforme v oblaku ponujajo prednosti, kot so večja učinkovitost, poenostavljeni delovni tokovi, hitrejša odločanja in odpravljanje napak, kar računovodskim podjetjem omogoča učinkovitejše poslovanje (Nicholls, 2023).

Digitalna transformacija podatkov omogoča krepitev skladnosti in uporabo predpisov pri izvajanju šifriranja podatkov. Centraliziranje podatkov znotraj platforme v oblaku zagotavlja visoko raven varnosti in zasebnosti podatkov. Podjetju digitalna transformacija omogoča upoštevanje regulativnih zahtev, znižuje pravna in finančna tveganja ter zvišuje zaupanje strank in uporabnikov. Šifriranje podatkov in varnostni ukrepi ščitijo napade informacij ter zagotavljajo zasebnost podatkov. Programska oprema v oblaku običajno vključuje politike in tehnologije za šifriranje in zaščito (Nicholls, 2023).

Tehnologija veriženja blokov (angl. blockchain) omogoča podjetjem dostop do informacij v realnem času iz različnih virov, kar povečuje varnost in pospešuje procese. Vedno več podjetij se odloča za tak način zaščite občutljivih računovodskih podatkov. Oznaka blokovna veriga (angl. blockchain) kot tehnologija se ne navezuje več le na kriptovalute, ampak počasi nadomešča tradicionalne metode revizije in skladnosti. Rezultati raziskave, ki so jo naredili na podlagi nemških podjetij, je pokazala, da 8 % podjetij že uporablja to tehnologijo, predvsem za zagotavljanje celovitosti podatkov, upravljanja odnosov s kupci in z dobavitelji in obdelavo transakcij (Gulin in drugi, 2019).

Digitalizacija davčnih plačil ponuja številne prednosti, vključno z večjim udobjem, s stroškovno učinkovitostjo, preglednostjo in z natančnostjo. Zmanjšuje papirologijo in ročno obdelavo ter prihrani čas in sredstva tako davkoplačevalcem kot državnim organom. Poenostavlja postopek oddaje davčne prijave, zaradi česar je hitrejši in učinkovitejši za podjetja. Z digitalizacijo davčnih evidenc lahko podjetja enostavno dostopajo do svojih finančnih informacij in jih posodablajo, kar vodi k boljšemu finančnemu upravljanju in sprejemanju odločitev. To pomaga pri zmanjševanju napak in zamud v procesu pobiranja davkov ter zagotavlja pravočasna in točna plačila (Case, 2023).

Razpoložljivost spletnih plačilnih kanalov prav tako spodbuja finančno vključenost z zagotavljanjem enakega dostopa do storitev plačevanja davkov za vse posameznike in podjetja. Na splošno digitalizacija plačil davkov ne le poenostavi davčni postopek, ampak tudi prispeva k učinkovitejšemu in preglednejšemu davčnemu sistemu, kar koristi tako davkoplačevalcem kot državi. Digitalna transformacija pomembno vpliva in zavira izogibanje davkom in davčne goljufije. Z izboljšanjem kakovosti notranjih kontrol podjetij je digitalizacija omogočila hitrejše odkrivanje davčnih napak ali prevar (Case, 2023).

2.3.2 Slabosti vpliva digitalizacije

Poleg prednosti pa digitalizacija prinaša tudi nevarnosti, s katerimi se bodo srečala podjetja in posamezniki. Mežnar (2018, str. 709–717) poudarja, da največjo nevarnost predstavlja varovanje občutljivih informacij, vohunjenje, manipuliranje in vdiranje. Torej bo treba posebno pozornost posvetiti tudi varnostnim ukrepom in zaščiti podatkov. Velik izziv pa bo digitalizacija predstavljala tudi pri usklajevanju različnih generacij znotraj organizacije. Generacija otroci blaginje (angl. baby boom), generacija X, Y in Z imajo različne komunikacijske vzorce, poglede na življenje, vrednote in pričakovanja glede vodstvenih prijemov. Sprememba kulture in klime podjetja postaja ključna za uspešno digitalizacijo, saj se tradicionalne proizvodne naprave hitro izmenjujejo z digitalnimi sistemi. Odvisnost od komunikacijskih orodij in razvoja opreme z digitalizacijo prinaša tveganja za podjetja. Spremembe v interakciji človek–stroj, kot so vmesniki na dotik, zahtevajo prilagoditev zaposlenih in vzpostavitev enakih konkurenčnih pogojev za podjetja vseh vrst. Treba bo vlagati v izobraževanje kvalificirane delovne sile in zagotoviti ustrezno infrastrukturo, da bodo lahko podjetja uspešno prilagodila svoje poslovanje novim trendom digitalizacije na trgu.

Globalizacija in digitalizacija sta pomembno spremenili gospodarstvo in družbo, kar pa je vplivalo tudi na davčno področje. Veliko število vlad se trudi izboljšati davčni sistem, da bi preprečile morebitne davčne prevare ali goljufije. Želijo zagotoviti ustrezne proračunske prihodke od davka na dobiček pravnih oseb in davek na dodano vrednost (v nadaljevanju DDV). Garkushenko in Kuvaldina (2021) v svoji raziskavi poudarita, da so največji davčni izzivi ravno pri teh dveh davkih in poudarjata, da prihod digitalizacije prinaša rešitve kot tudi slabosti. Ker je DDV nevtralen davek, ga je enostavno algoritmizirati in upravljati, kar lahko privede do večjega števila davčnih goljufij, neobdavčitev ali dvojnih obdavčitev. Za

izboljšanje upravljanja DDV in interakcije med davkoplačevalci ter davčnimi organi se priporoča širša uporaba e-izdajanja računov, medtem ko bi lahko v prihodnosti tehnologija veriženja blokov imela pomembno vlogo.

Med slabosti digitalizacije v poslovnih procesih pa vključujemo tudi morebitna tveganja za kibernetiske napade, zmanjšanje delovnih mest zaradi avtomatizacije, izgubo zasebnosti, poslabšanje obstoječih neenakosti in tveganje za izgubo strank. Slabo uvedena digitalizacija pa lahko vpliva na konkurenčnost podjetja in poslovanja. Tveganja za morebitne kibernetiske napade so se povečala s količino shranjenih in prenesenih podatkov, kar lahko vodi do kršitev podatkov in vdorov. Avtomatizacija je prinesla zamenjavo ali zmanjšanje delovnih mest, saj lahko tehnologija nadomesti človeške delavce, kar posledično ustvarja gospodarsko nestabilnost in vrzel v znanju. Izguba osebne zasebnosti je zaskrbljujoča zaradi vse večje količine podatkov, ki se zbirajo in delijo na spletu. Digitalizacija pa vpliva tudi na povečanje neenakosti, saj nimajo vsi enakega dostopa do tehnologij. Kot je že omenjeno, lahko neuspešna digitalizacija povzroči izgubo strank, konkurenčnosti in na koncu prenehanje poslovanja. Ključnega pomena je odpraviti te slabosti, da zagotovimo varnejšo in pravičnejšo digitalno prihodnost (Kovalevska in drugi, 2022).

Z vse večjim zanašanjem na digitalne tehnologije se organizacije soočajo z večjo ranljivostjo za kršitve podatkov in kibernetiskih groženj. Avtomatizacija in digitalizacija lahko povzroči nakup zaposlitve in gospodarske nestabilnosti za delavce, ki nimajo potrebnih veščin za prilagajanje. Zbiranje in deljenje osebnih podatkov na spletu povzroča pomisleke glede zasebnosti, kraje identitete in nadzora. Poleg tega neenak dostop do digitalnih tehnologij ustvarja prepad med tistimi, ki imajo dostop do interneta, in tistimi, ki jih nimajo. Obravnavanje teh izzivov je ključnega pomena za zagotavljanje bolj pravične in varne digitalne prihodnosti za vse (Digital Directions, 2023).

Pomisleki glede varnosti podatkov so velika pomanjkljivost digitalne preobrazbe, saj lahko povečano zanašanje na digitalne tehnologije povzroči večja tveganja kršitev podatkov, vdorov in kibernetiskih groženj. Posledice tega so lahko ogrožene občutljive informacije, finančne izgube in škoda ugledu organizacije. Te pomisleke je treba obravnavati, saj so ključnega pomena za zaščito podatkov in ohranjanje zaupanja v digitalne sisteme (Digital Directions, 2023).

3 VPLIV DIGITALIZACIJE NA DAVČNE PREVARE IN NAPAKE

3.1 Davčne prevare in napake

Davek je denarni prispevek, ki ga posamezniki ali podjetja plačujejo državi za financiranje javnih storitev in potreb. Davki so običajno določeni z zakoni in s predpisi ter se izračunajo na podlagi dohodka, premoženja, transakcij ali drugih dejavnikov. So osrednji vir financiranja državnih izdatkov in prispevajo k delovanju javnih institucij ter zagotavljanju

osnovnih storitev, kot so zdravstvo, izobraževanje, infrastruktura, varnost in socialna varnost (Čokelec, brez datuma).

Davčni zavezanec je po zakonu o davku na dodano vrednost (ZDDV-1) vsaka oseba, ki neodvisno opravlja ekonomsko dejavnost, ne glede na namen ali rezultat opravljanja dejavnosti. To vključuje fizične in pravne osebe ter subjekte brez pravne osebnosti, če izpolnjujejo določena merila. Ekonomska dejavnost obsega proizvodnjo, trgovino, storitve in izkoriščanje premoženja. Pomembno je, da se dejavnost opravlja neodvisno in objektivno, s poudarkom na gospodarskem tveganju in izvajanju transakcij v okviru obdavčljive dejavnosti. Osebe, ki so zaposlene ali odvisne od druge osebe, niso davčni zavezanci. Davčni zavezanec, ki nima sedeža v Sloveniji, mora upoštevati DDV zakonodajo. Za namene kraja opravljanja storitev se štejejo tudi pravne osebe, ki niso davčni zavezanci, vendar so identificirane za namene DDV. Davčni zavezanec mora izpolnjevati določene obveznosti v zvezi z DDV, kot so identifikacija, izdajanje računov in predlaganje obračunov DDV (Ministrstvo za finance, 2022).

3.1.1 Opredelitev davčnih prevar in napak

Davčne prevare so dejanja, ki kršijo davčne predpise in namenoma zavajajo davčne organe. Obstaja več opredelitev davčnih prevar, vendar se razlikujejo predvsem glede na način in namen, zaradi katerega so oblikovane. Pomembno je razlikovati med prevaro in napako. Izraz prevara (brez datuma) je v Slovarju slovenskega knjižnega jezika opisan kot namerno dejanje, ki se izvaja z namenom prikrivanja ali izogibanja plačilu davka, medtem ko napaka predstavlja nenamerno napačno ravnanje, ki ne sledi davčnim predpisom.

Treba je razlikovati dejanje napak in prevar glede na namernost, kar povzroči napake v izkazih. Prevara je namerno dejanje napak, napaka pa je nenamerno povzročena napaka, ki vseeno vpliva na davčne spremembe. Pomembno je, da se loči, kako je dejanje povzročeno, in popravi napake. Ker je zelo težko določiti mejo, se velikokrat zgodi, da se davčno prevaro interpretira kot napako, čeprav je bila opravljena namerno (Ploh, 2012).

Davčne prevare lahko vključujejo različna dejanja, ki zmanjšujejo davčno obveznost. Čokelec (brez datuma) opisuje naslednje:

- davčna utaja,
- davčna izognitev,
- davčno zaobidenje.

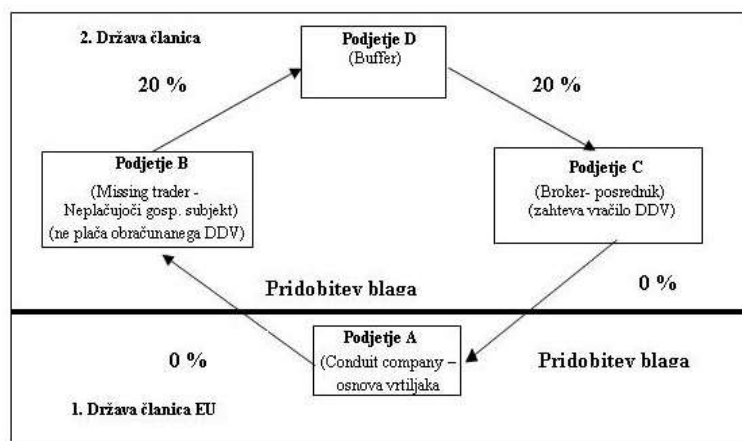
Davčno zaobidenje pomeni uporabo zakonitih strategij ali tehnik za zmanjšanje davčne obveznosti na zakonit način, s čimer se izognemo plačilu višjih davkov. To pomeni, da davčno zaobidenje ne sme biti v nasprotju z veljavnimi zakoni in predpisi ter ne sme biti nezakonita davčna utaja ali goljufija. Davčno zaobidenje je torej zakonito zmanjševanje davčne obveznosti s strateškim planiranjem in z uporabo davčnih olajšav, oprostitev ali drugih zakonitih postopkov, ki omogočajo zmanjšanje davčnega bremena (Ravljén, 2018).

Davčno izogibanje je praksa, pri kateri davčni zavezanci uporabljajo različne metode in strategije za zmanjševanje svoje davčne obveznosti, ne da bi pri tem kršili zakonodajo. Davčno izogibanje se razlikuje od davčne utaje, ki predstavlja nezakonito prikrivanje prihodkov ali drugih informacij davčni upravi. Davčno izogibanje se lahko izvaja na zakonite načine, kot so optimizacija davčnih olajšav in olajšav, prenos premoženja v države z nižjimi davki ali uporaba drugih davčnih pooblastil za zmanjšanje davčne obveznosti (Potrč, 2023).

Davčna utaja je kaznivo dejanje, ki ga storijo posamezniki ali podjetja, ko namerno ne plačajo ali zmanjšajo svojega davčnega dolga z namenom, da bi se izognili plačilu davkov, ki jih dolgujejo. Davčna utaja vključuje različne metode goljufanja, kot so lažno prikazovanje prihodkov ali stroškov, prikrivanje dobička, zloraba davčnih oprostitev ali olajšav ter druge oblike nezakonitih dejanj, ki služijo temu, da se davki ne plačajo ali se plačajo manj, kot bi bilo treba. Davčna utaja prinaša škodo za državo in družbo kot celoto ter je zato obravnavana kot huda kršitev zakonodaje (Čokelc, brez datuma).

Kot eno oblik organizirane davčne utaje v EU FURS (2019) opisuje davčni vrtiljak. Davčni vrtiljak je oblika goljufije, ki sicer zakonito uporablja DDV, vendar jo zlorablja za izogibanje plačilu davkov. Gre za kompleksen sistem transakcij med različnimi podjetji, kot opazimo na sliki 2 v različnih državah, pri čemer eno podjetje fiktivno zaračuna DDV drugemu, nato pa denar hitro kroži med več subjekti, dokler končno ni izgubljen v mreži lažnih podjetij ali v tujini. To omogoča goljufom, da poberejo DDV od končnega potrošnika, vendar ga ne plačajo državi (FURS, 2019).

Slika 2: Davčni vrtiljak

Vir: Birobonus (brez datuma).

Posledice davčnega vrtiljaka so izguba prihodka države, konkurenčna nepravičnost za poštene podjetnike in izkrivljanje notranjega trga EU. EU se trudi preprečiti to goljufijo z različnimi ukrepi, vključno z vzpostavitvijo sistema za izmenjavo informacij o DDV in uvedbo novih pravil za boj proti davčnim goljufijam. Gre za zapletene sheme, pri katerih se

DDV obračunava in prenaša med različnimi državami, da se izkoristi razlike v davčnih stopnjah (FURS, 2019).

Zaradi revolucionarnih tehnologij, kot je tehnologija verige blokov (angl. blockchain), ki omogoča anonimnost in varnost transakcij, so davčne utajevalce pritegnile kriptovalute kot novo najsodobnejše sredstvo za skrivanje prihodkov pred davčnimi organi. Davčne službe se zdaj soočajo z izzivom odkrivanja in obravnavanja utaj prek kriptovalut, saj tradicionalni načini sledenja transakcij niso učinkoviti v digitalnem svetu. Zapletenost in globalna narava kripto trgovanja omogoča davčnim utajam, da se izognejo odkrivanju, saj je težko najti lastnike kripto sredstev in slediti njihovim transakcijam. Potrebne so inovativne rešitve in tehnološki napredki za boj proti tej obliki davčne utaje. Vendar pa so nekatere države že začele sprejemati ukrepe za obravnavo davčnih utaj preko kriptovalut, kot so zahteve po poročanju o transakcijah ali uvedba davčnih obveznosti za lastnike kripto sredstev. Sprejetje strožjih pravil v sodelovanju z državami lahko pomaga zmanjšati škodljive finančne goljufije in povečati preglednost trga (Tookitaki, 2024).

3.1.2 Motivi in opozorilni znaki

Davčna utaja predstavlja kaznivo dejanje, za katero se odloči posameznik ali podjetje in namerno prikriva ali zavaja davčne organe glede svojega dohodka ali premoženja. Tako se s svojim dejanjem izogne plačilu davkov. Motivi za davčno utajevanje so lahko različni, vendar se pogosto pojavljajo nekateri podobni vzorci (Čokelec, brez datuma).

Eden najpogostejših motivov za davčno utajevanje je želja posameznika ali podjetja po povečanju dobička ali ohranitvi premoženja. S tem, ko se izognejo plačilu davkov, lahko zvišajo svoj dobiček ali ohranijo večji delež svojega premoženja. Drugi pogost motiv za davčno utajevanje je strah pred visokimi obremenitvami. Posamezniki ali podjetja, ki se bojijo visokih davkov, se lahko odločijo za utajevanje, da bi znižali svoje davčne obveznosti in s tem ohranili več denarja. Nekateri pa morda izberejo davčno utajevanje zaradi nezaupanja do davčnih organov, strahu pred kazenskimi sankcijami ali enostavno zaradi pohlepa (Čokelec, brez datuma).

Trikotnik prevar je teorija, ki jo je razvil kriminolog Donald Cressey, da bi razložil dejavnike, ki prispevajo k posamezniku, da stori prevaro. V skladu s trikotnikom prevar morajo biti prisotni trije ključni elementi, da se lahko nekdo loti goljufivega vedenja: motivacija ali pritisk, priložnost in racionalizacija, kar je prikazano na sliki 3. Motivacija ali pritisk se nanaša na finančne ali čustvene omejitve, ki motivirajo posameznika, da stori prevaro. To je lahko potreba po denarju za pokritje računov, želja po materialnih dobrinah ali pritisk za doseganje ciljev uspešnosti. Pritisk je lahko notranji ali zunanji, vendar na koncu človeka spodbudi k nepoštenemu ravnanju (Vaidya, 2024).

Slika 3: Trikotnik prevar

Vir: lastno delo na podlagi Vaidya (2024).

Priložnost je drugi element trikotnika prevare in se nanaša na okoliščine, ki posamezniku omogočajo, da stori nepošteno ravnanje, ne da bi bil odkrit. To so lahko šibke notranje kontrole, pomanjkanje nadzora ali položaj zaupanja v organizaciji, ki omogoča dostop do dragocenih virov (Vaidya, 2024).

Racionalizacija je zadnji element trikotnika prevar in vključuje utemeljitev, s katero se posameznik prepriča, da so njegova dejanja sprejemljiva. Racionalizacija je ključna sestavina trikotnika goljufij, saj posameznikom omogoča, da se distancirajo od posledic svojih dejanj in ohranijo občutek moralne večvrednosti. Z razumevanjem trikotnika prevar lahko organizacije prepoznajo in ublažijo tveganje goljufij v svojih operacijah. Z obravnavo vsakega elementa – pritiska, priložnosti in racionalizacije – lahko organizacije ustvarijo kulturo integritete in odgovornosti, ki odvrča od nepoštenega ravnanja (Vaidya, 2024).

3.1.3 Primeri davčnih prevar po svetu

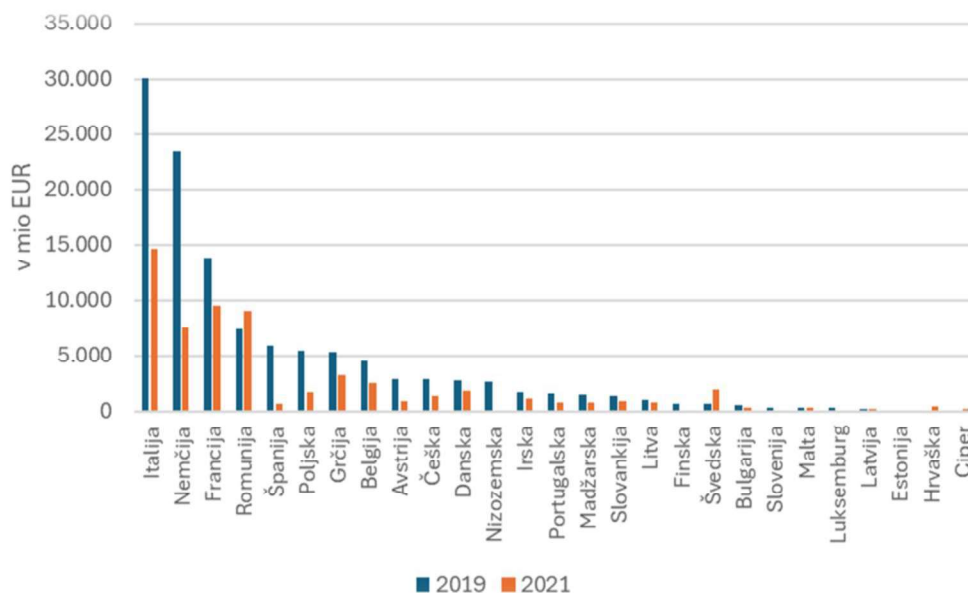
Evropska komisija je objavila poročilo, ki kaže, da so države članice EU leta 2019 izgubile približno 134 milijard evrov davka na dodano vrednost. To predstavlja izgube zaradi goljufij, praks izogibanja DDV, stečajev in administrativnih napak. Izguba prihodkov močno vpliva na javno porabo in dodatne davke za pokritje primanjkljaja. Komisar Gentiloni poudarja pomen boja proti goljufijam na področju DDV in izpostavlja, da so leta 2019 številke ustrezale izgubi več kot 4.000 milijonov EUR. Kljub temu je bil v tem letu zabeležen relativno pozitiven trend zmanjšanja vrzeli DDV v EU. Evropska komisija podpira države članice pri boljšem sodelovanju v mreži Eurofisc, ki uporablja orodje za rudarjenje podatkov (angl. Transaction Network Analysis) za hitrejše odkrivanje davčnih prevar (European Commission, 2021).

Leta 2021 je Evropska komisija poročala o doseženem napredku pri uveljavljanju skladnosti z DDV med državami članicami EU, s precejšnjim zmanjšanjem izgubljenih prihodkov v

primerjavi s prejšnjimi leti. Države članice so izgubile približno 61 milijard evrov DDV leta 2021 v primerjavi z 99 milijardami evrov leta 2020. K tej pozitivni spremembi so prispevali ukrepi, kot sta digitalizacija davčnih sistemov in vladna podpora med pandemijo Covid-19 (European Commission, 2023).

Slika 4 prikazuje vrzeli davka na dodano vrednost držav članic Evropske unije. Na sliki 4 opazimo, da so bile v absolutnih spremembah največje vrzeli v Italiji (30,1 milijarde EUR) in Nemčiji (23,4 milijarde EUR) v letu 2019. Italija je imela tudi v letu 2021 največjo vrzel DVV (14,6 milijarde EUR), vendar opazimo polovično zmanjšanje od leta 2020. Najmanjše razlike opazimo pri Estoniji, Latviji in Malti. Slovenija se je leta 2019 uvrstila med države z nižjim zneskom davčne vrzeli, kar je pričakovano, saj je manjša država. Leta 2019 je absolutna vrednost vrzeli DDV v Sloveniji znašala 298 milijonov EUR in se je do leta 2021 znižala na 87 milijonov EUR.

Slika 4: Vrzel davka na dodano vrednost držav članic Evropske unije

Vir: lastno delo na podlagi European Commission (2023).

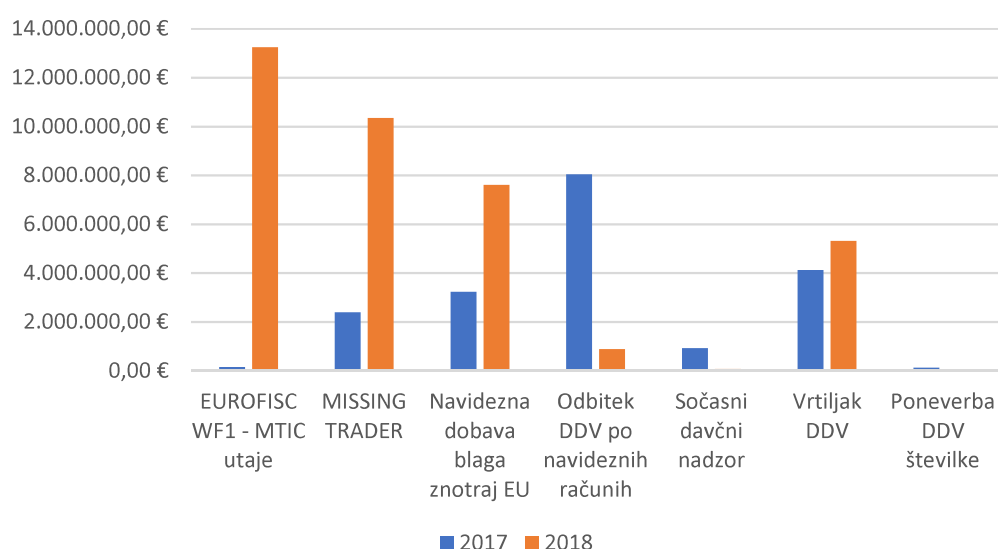
Dolgoletni problem v Evropski uniji pa so predvsem davčni vrtljaki, kjer goljufi izkoriščajo slabosti sistema in ustvarjajo ogromne dobičke s pomočjo slamnatih podjetij, tako imenovanimi manjkajočimi trgovci (angl. missing trader). Kljub temu, da so manjkajoči trgovci (angl. missing trader) ključni igralci v teh prevarah, države EU niso usklajene glede skupnih ukrepov za boj proti davčnim zlorabam. Organizirana kriminalna združba si s temi dobički pogosto financira nezakonito trgovino z orožjem, drogami in s terorizmom. Pomanjkanje medsebojnega zaupanja in sodelovanja med državami članicami ovira učinkovito preprečevanje in pregon davčnih vrtljakov. Goljufi s preprostostjo svoje dejavnosti zlahka prestavijo v druge države, kjer nadaljujejo s prevarami (Pouwels, 2021).

Davčni vrtiljaki so oblika davčne prevare, ki se je razvila po uveljavitvi skupnega evropskega DDV sistema leta 1993. Goljuži so sprva preprodajali fizično blago, nato pa so se preusmerili v digitalne prodajne izdelke in trgovanje z gorivom. Po besedah strokovnjakov v članku opisujejo, da je kraja davka na dodano vrednost najhujša oblika davčne prevare, saj se nanaša na akumulirane davke nacionalnih držav. Denar iz davčnih vrtiljakov pogosto teče v davčne oaze, organizatorji pa so lahko premožni posamezniki, pripadniki organiziranega kriminala ali celo teroristi, kot je bil primer z Osamo bin Ladnom. Delić in drugi (2019) menijo, da bi morala biti ta vrsta davčne prevare strožje kaznovana, saj prizadene celotno populacijo.

Po ocenah študije za Evropsko komisijo vsako leto iz evropskih proračunov izpuhti 50 milijard evrov zaradi davčnih goljufij z manjkajočimi trgovci. Slovenija je leta 2015 imela 291,1 milijona evrov davčne vrzeli zaradi različnih vrst davčnih goljufij. Po podatkih komisije davčne goljufije predstavljajo 36 % davčne vrzeli v EU, vendar natančen delež zaradi težav z merjenjem ni znan. Leta 2016 je bila Slovenija uvrščena na 11. mesto v EU po davčnih vrzelih (Delić in drugi, 2019).

Slika 5 predstavlja različne primere utaje DDV v EU v letih 2017 in 2018. Opazimo, da so se davčne prevare spremenile in je v zadnjih letih veliko več prevar na področjih goljufij znotraj skupnosti (angl. Missing Trader Intra-Community Fraud, v nadaljevanju MTIC), pri katerih gre za goljufije znotraj skupnosti. Gre za krajo davka na dodano vrednost od vlade s strani organiziranih kriminalnih družb. Opazno je tudi povečanje goljufij s slamnatimi podjetji, tako imenovanimi manjkajočimi trgovci (angl. missing trader). Vedno manj pa opazamo, da je davčnih prevar na področju odbitka DDV po navideznih računih.

Slika 5: Sistemske utaje davka na dodano vrednost po finančnem izplenu v davčnih nadzorih

Vir: lastno delo na podlagi Delić (2019) in Delić in drugi (2019).

V zadnjih letih je bilo v Evropi opaznih več primerov davčnih prevar in utaj. Evropsko javno tožilstvo je odkrilo doslej največjo shemo goljufij na področju davka na dodano vrednost v EU. Ocenjena je bila na vrednost 2,2 milijarde evrov. Preiskava je zajemala 9.000 subjektov in 600 ljudi ter je vključevala več kot 200 iskanj v 14 državah članicah EU. Shema se je začela s preiskavo elektronskega podjetja na Portugalskem in se razširila na več organov pregona in kriminalistične obveščevalne službe. Ogoljufala je 36 držav po vsej EU za več kot dve milijardi evrov. Vključenih pa je bilo več visoko usposobljenih organiziranih kriminalnih združb, ki so več let izvajale goljufijo na nadnacionalni ravni (Pope, 2022).

Drug večji primer je največja davčna goljufija v zgodovini, in sicer davčni škandal, imenovan CumEx, ki se je zgodil leta 2018. Preiskovalni konzorciji so razkrili, da je skupni znesek prevare znašal 150.000 milijonov evrov. Davčne prevare so potekale dvajset let po vsem svetu v različnih državah (Perez, brez datuma).

3.2 Pozitiven vpliv digitalizacije na davčne prevare in napake

Amzuica in drugi (2023) v članku predstavijo pomembno pozitivno vlogo digitalizacije v boju proti davčnim prevaram. Z napredkom tehnologije imajo davčni organi dostop do ogromne količine podatkov in informacij, ki jim lahko pomagajo pri odkrivanju in učinkovitejšem preiskovanju morebitnih primerov davčnih utaj. Eden od ključnih načinov, kako je digitalizacija pomagala v boju proti davčnim prevaram, je uporaba podatkovne analitike in umetne inteligence. Davčni organi lahko zdaj analizirajo velike količine podatkov iz različnih virov, kot so finančne transakcije, družbeni mediji in spletne platforme, da odkrijejo vzorce in anomalije, ki lahko kažejo na utajo davkov. To jim omogoča, da hitreje in učinkoviteje kot kdaj koli prej odkrijejo morebitne davčne prevare ali napake.

Digitalizacija je davčnim organom omogočila učinkovitejše sodelovanje z drugimi državami in jurisdikcijami v boju proti davčnim prevaram. Z uporabo digitalnih platform in orodij lahko davčni organi zdaj preprosto izmenjujejo informacije in usklajujejo svoja prizadevanja. Ker tehnologija še naprej napreduje, je verjetno, da bo boj proti davčnim utajam v prihodnjih letih postal še uspešnejši in učinkovitejši (Amzuica in drugi, 2023).

Raziskave Kitsios in drugih (2021) predstavljajo podatke, da imajo države z izboljšanimi procesi digitalizacije manj primerov trgovinskih goljufij, kar vodi do morebitnih dobičkov. Vendar je potrebna nadaljnja analiza, da bi razumeli, kako se to izboljšanje odraža v boljšem izvrševanju na mejah. Dokument raziskave daje široko predstav o možnostih prihodkov od digitalizacije, vendar kljub temu obstajajo izzivi pri digitalizaciji upravljanja prihodkov, saj lahko ustvari nove priložnosti za goljufije.

V raziskavi omenjajo primer Estonije, ki se je soočala s težavami lažnih entitet, ki so izkoriščale spletne davčne sisteme. Vedno bolj pomembno je, da imajo vlade zmogljivosti in sredstva za učinkovito uporabo digitalnih orodij. Konec koncev je uspeh digitalnih politik odvisen od politične odločenosti, da se uravnotežijo prednosti digitalizacije in s tem povezana tveganja. Medtem ko digitalizacija ponuja priložnosti za boljše izvajanje politike,

je bistvenega pomena učinkovito obvladovanje tveganj. Vlade morajo odgovorno uporabljati digitalna orodja za izboljšanje politik in hkrati varovati pred morebitnimi goljufijami (Kitsios in drugi, 2021).

Yamen in drugi (2023) v študiji preučujejo vpliv digitalizacije na davčne utaje in kako korupcija ublaži to razmerje v okoljih z visoko in nizko stopnjo korupcije. Raziskava, ki temelji na vzorcu 133 držav, ugotavlja, da uvedba digitalizacije pomembno odvrča od davčnih utaj, pri čemer je digitalizacija posameznikov in podjetij učinkovitejša od digitalizacije vlade. Korupcija blaži razmerje, vendar nižje stopnje korupcije povečujejo učinkovitost digitalizacije pri zmanjševanju davčnih utaj. Poudarja pomen digitalizacije v boju proti davčnim utajam, zlasti v nastajajočih gospodarstvih, kljub začetnim stroškom vzpostavitve. Vlade bi se morale osredotočiti na zmanjšanje korupcije, da bi optimizirale prednosti digitalizacije pri pobiranju davkov. Raziskava kaže, da bi morale vlade dati prednost prizadevanjem za digitalizacijo na podlagi posebnih potreb svoje države, pri čemer digitalizacija s strani posameznikov kaže najpomembnejši vpliv na zmanjšanje davčnih utaj.

V članku Uyar in drugi (2022) raziskujejo vlogo izobraževanja v boju proti davčnim prevaram s poudarkom na vplivu digitalizacije v izobraževanju. Rezultati kažejo, da je kakovost izobraževanja, zlasti v splošnem, matematičnem in naravoslovnem izobraževanju ter šolah za menedžment, pomembna pri zmanjševanju davčnih prevar. Poleg študija ugotavlja, da digitalizacija v izobraževanju z zagotavljanjem večjega dostopa do interneta za učne namene pozitivno ublaži razmerje med kakovostjo izobraževanja in davčnimi goljufijami.

Posledice ugotovitev kažejo, da lahko izboljšanje kakovosti izobraževanja in vključevanje digitalnih učnih orodij pomaga pri reševanju vprašanja davčnih prevar. Organi, učitelji in oblikovalci politik se spodbujajo, naj dajo prednost kakovosti izobraževanja od osnovne do visokošolske ravni, zlasti pri poučevanju davčnih načel in izboljšanju tehničnih veščin, povezanih z davčnimi izračuni. Šole za management lahko imajo ključno vlogo pri razvoju učnih načrtov, kakovosti inštruktorjev in raziskovalnih projektih, povezanih z davčnimi goljufijami, hkrati pa spodbujajo ozaveščenost o spoštovanju davčnih predpisov prek delavnic in dogodkov (Uyar in drugi, 2022).

3.3 Negativen vpliv digitalizacije na davčne prevare in napake

Digitalizacija je nedvomno spremenila način delovanja podjetij, zaradi česar so procesi učinkovitejši in priročnejši. Vendar pa je zagotovila tudi nove možnosti davčnih prevar, kar je povzročilo negativne učinke na prihodke države in splošno gospodarsko stabilnost. Eden ključnih načinov, kako je digitalizacija omogočila davčne prevare, je uporaba spletnih platform in digitalnih plačilnih sistemov. Z vse večjo priljubljenostjo e-trgovine in spletnih transakcij je podjetjem postalo lažje prijaviti premalo svojih dohodkov in se izogniti davkom. Transakcijam, opravljenim prek digitalnih platform, je težko slediti in jih

spremljati, zaradi česar se podjetja lažje vključijo v goljufive dejavnosti (Suryanti, 2023, str. 1462–1467).

Globalna narava digitalnih transakcij podjetjem olajša sodelovanje pri preusmerjanju dobička in shemah transfernih cen za znižanje davčnih obveznosti. Multinacionalna podjetja lahko zlahka preusmerijo dobiček v jurisdikcije z nizkimi davki ali dogovore o transfernih cenah, da se izognejo plačilu svojega poštenega deleža davkov v državah, kjer delujejo. Po mnenju Suryanti (2023, str. 1462–1467) sta na utajo davkov prispevala tudi širjenje spletnih trgov in rast gospodarstva koncertov. Številni posamezniki in podjetja, ki delujejo v teh sektorjih, morda ne prijavijo v celoti svojih dohodkov ali pa podcenijo svoje davčne obveznosti, kar vodi do znatnih izgub prihodkov za vlade.

Carbonara in Tagliaventi (2023, str. 157–177) v knjigi opisujeta priložnosti in izzive v digitalni dobi. Digitalizacija je prinesla pomembne spremembe v načinu izvrševanja in odkrivanja davčnih prevar. Čeprav ima digitalizacija nekaj pozitivnih vidikov v smislu lažjega in učinkovitejšega izpolnjevanja davčnih predpisov, je ustvarila tudi nove priložnosti za davčne utaje in goljufije.

V knjigi Carbonara in Tagliaventi (2023, str. 157–177) opisujeta negativne učinke digitalizacije na davčne prevare, kot glavnega pa izpostavita kompleksnost in prefinjenost goljufivih shem. Z napredkom tehnologije so davčni goljufi našli nove načine za skrivanje svojih dejavnosti in izogibanje odkritju davčnih organov. Uporabljajo šifrirane komunikacijske kanale, ustvarijo lažne digitalne plačilne sisteme ali manipulirajo s podatki, da prikrijejo svoje prihodke ali izdatke. Digitalizacija je davčnim prevarantom olajšala izkoriščanje vrzeli v davčnih zakonih in predpisih. Uporabljati so začeli avtomatizirane sisteme za ustvarjanje ponarejenih računov, manipulacijo finančnih evidenc ali sodelovanje v drugih goljufivih dejavnostih z majhnim tveganjem, da jih ujamejo.

Posledično to vpliva in povzroči znatne izgube prihodkov za vlade in spodbija pravičnost in integriteto davčnega sistema. Davčni organi in vlade se morajo prilagoditi, vlagati v nove tehnologije in strategije za učinkovito odkrivanje in preprečevanje davčnih utaj v digitalni dobi. Mednarodno sodelovanje in izmenjava informacij pa postaja ključnega pomena pri boju proti čezmejnimi shemam davčnih prevar (Carbonara in Tagliaventi, 2023, str. 157–177).

3.3.1 Uporaba kriptovalut za davčne prevare

Eden izmed glavnih izzivov vpliva digitalizacije na davčne prevare pa je uporaba kriptovalut, ki je dodatno zapletla vprašanje davčnih utaj. Kriptovalute zagotavljajo stopnjo anonimnosti, ki je tradicionalne finančne transakcije ne omogočajo, zaradi česar lahko posamezniki in podjetja lažje skrijejo svoje dohodke in premoženje pred davčnimi organi. Decentralizirana narava kriptovalut vladam tudi otežuje učinkovito urejanje in uveljavljanje davčne zakonodaje (Suryanti, 2023, str. 1462–1467).

Obdobje digitalnega gospodarstva je povzročilo hiter razvoj svetovnega finančnega sistema, ki prinaša nove priložnosti in nevarnosti. Kriptovalute so se pojavile kot nov finančni instrument, kar je sprožilo zanimanje in razprave med posamezniki. Medtem ko nekateri na digitalne valute zaradi sprejemanja digitalnih tehnologij v sodobnem življenju gledajo pozitivno, drugi menijo, da negativno vplivajo na ustaljene gospodarske in finančne odnose. Kljub omejeni uporabi so kriptovalute v nekaterih državah priznane kot način plačila, kar odpira vprašanja o nacionalni in finančni varnosti v digitalnem gospodarstvu (Luchkin in drugi, 2020, str. 423–430).

Z naraščajočo priljubljenostjo uporabe kriptovalut kripto trgom namenjajo pozornost tudi vlade in organizacije po svetu. Skupna tržna vrednost 100 največjih kriptovalut je do začetka leta 2018 presegla vrednost 330 milijard dolarjev. Vendar se vrednost kriptovalut dnevno spreminja. Kriptovalute predstavljajo veliko grožnjo zaradi nestabilnosti cen, spekulativnega trgovanja, hekerskih napadov, pranja denarja in financiranja terorizma. Zato je potreben strožji regulativni nadzor regulatorjev in nadzornikov, da se preprečijo nezakonite dejavnosti in zloraba kriptovalut. Kljub temu, da obseg zlorabe kriptovalut ni povsem znan, je njihova tržna vrednost po poročilih po vsem svetu presegla 7 milijard evrov (Houben in Snyers, 2018).

Zaradi vse večjih skrbi glede uporabe kriptovalut za kriminalne dejavnosti, kot so pranje denarja, financiranje terorizma in davčne utaje, postane jasno, da je anonimnost teh transakcij pomembno vprašanje. Obstoječi evropski pravni okvir se trudi rešiti to težavo, vendar je sprejetje direktive o preprečevanju pranja denarja (angl. Anti Money Laundering Directive, v nadaljevanju AMLD5) zagotovilo prepotrebne predpise za storitve menjave virtualnih valut in ponudnike skrbniških denarnic. AMLD5 vključuje definicijo virtualnih valut in za storitve menjave virtualnih valut ter ponudnike skrbniških denarnic veljajo zahteve glede skrbnega pregleda strank in dolžnosti poročanja o sumljivih transakcijah enotam za finančni nadzor. S temi novimi pravili obstaja upanje, da bodo oblasti bolje opremljene za boj proti finančnemu kriminalu in davčnim utajam, ki vključujejo kriptovalute. Vendar bosta nadaljnje spremljanje in posodabljanje regulativnega okvira bistvena za zagotovitev njegove učinkovitosti v prihodnosti (Houben in Snyers, 2018).

Fiduciarni denar in kriptovalute služita kot plačilna sredstva in naložbena sredstva, vendar kriptovalute niso splošno priznane ali sprejete kot zakonito plačilno sredstvo. Pomanjkanje osrednjega organa in nadzora v kriptovalute predstavlja tveganja, kot so izguba valute zaradi vdorov, amortizacija zaradi rudarjenja, pravne negotovosti, nezakonite dejavnosti, nepovratnost transakcij in anonimnost transakcij. To pomanjkanje predpisov in varnosti ogroža finančno stabilnost. Kljub tem nevarnostim postaja kriptovaluta vse bolj priljubljena in lahko povzroči motnje v različnih sektorjih. Nekaterе države, kot sta Japonska in Nemčija, so bitcoine uradno priznale kot valuto, medtem ko v Ameriki urejajo kriptovalute kot lastnino za davčne namene. Te izkušnje bi lahko služile kot model za regulacijo kriptovalut v prihodnosti (Luchkin in drugi, 2020, str. 423–430).

Po mnenju Katarzyna (2019) so kriptovalute zaradi pomanjkanja usklajenih davčnih predpisov na svetovni ravni postale priljubljeno orodje za utajo davkov. Sprva jih regulatorji niso obravnavali kot pomembnega tveganja zaradi njihove nizke tržne kapitalizacije in omejenega splošnega sprejemanja. Vendar pa je porast novih vlagateljev v letu 2017 povzročil ponovno oceno davčnih pravil in pristopov. Pojavila so se vprašanja o tem, kako razlikovati med trgovanjem in porabo kriptovalut, saj je zaradi njihove razvijajoče se narave in pomanjkanja jasnih definicij obdavčitev zahtevna.

Države se trudijo opredeliti nacionalna davčna pravila, kar prispeva k zapletenosti sistema. Odbori za računovodske standarde se prav tako spopadajo s tem, kako razvrstiti kriptovalute, pri čemer je potrebna nadaljnja preiskava, da se določijo pravilni ukrepi. Razpravlja se o možnosti vzpostavitve novega razreda sredstev za kriptovalute, vendar še ni sprejeta končna odločitev. Globalna in nenehno razvijajoča se narava digitalnih valut predstavlja nenehne izzive za regulatorje in odbore za računovodske standarde po vsem svetu (Katarzyna, 2019).

Različne države imajo različne pristope k obdavčitvi in davčni obravnavi kriptovalut. V večini držav se trgovanje s kriptovalutami šteje za kapitalske prejemke in se od dohodka iz kapitalskih dobičkov plača dohodnina. Vendar pa obstajajo tudi tako imenovane »kripto prijazne« države, ki so uvedle blažje zakone za spodbujanje sprejemanja in inovacij kriptovalut ter vlagateljem omogočile nakup, prodajo ali posedovanje digitalnih sredstev brez davka. Podjetja, ki se ukvarjajo s trgovanjem z virtualnimi valutami in opravljajo storitve skrbništva denarnic, morajo od 1. januarja 2020 upoštevati predpise, ki jih določa Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma, ki je del izvajanja 5. direktive Evropske unije (Martinčević in drugi, 2022).

3.4 Odrivanje in soočanje z davčnimi prevarami in napakami

Tehnologija ima ključno vlogo pri zaježitvi davčnih utaj z zagotavljanjem orodij in sistemov, ki organom pomagajo odkriti in preprečiti davčne goljufije. Lahko poenostavi postopke izpolnjevanja davčnih predpisov in davkoplačevalcem olajša natančno poročanje o svojih dohodkih. Spletni sistemi za prijavo davkov lahko samodejno primerjajo podatke o davkoplačevalcih z bazami podatkov tretjih oseb, da preverijo vire dohodka in odbitke, s čimer zmanjšajo verjetnost napak ali opustitev. To posameznikom ne le otežuje utaje davkov, temveč tudi poenostavlja postopek izpolnjevanja obveznosti za poštene davkoplačevalce (FasterCapital, 2024).

Tehnologija olajša čezmejno mednarodno sodelovanje in izmenjavo informacij med davčnimi organi in organi pregona. Uporaba platform za izmenjavo podatkov in elektronskih komunikacijskih orodij pomaga organom pri sodelovanju, pri čezmejnih primerih davčne utaje in izmenjavi obveščevalnih podatkov o sumljivih finančnih transakcijah. Ta raven sodelovanja je ključnega pomena v boju proti prefinjenim shemam utaje davkov, ki vključujejo mednarodna sredstva in transakcije (FasterCapital, 2024).

Tehnologija ima ključno vlogo pri zajezitvi davčnih utaj, saj organom zagotavlja orodja in sisteme, potrebne za odkrivanje, preprečevanje in pregon davčnih goljufij. Z uporabo analitike velikih podatkov, spletnih sistemov za arhiviranje, orodij za mednarodno sodelovanje in tehnologije veriženja blokov lahko davčni organi znatno zmanjšajo razširjenost davčnih utaj in izboljšajo splošno izpolnjevanje davčnih predpisov. Ker utaja davkov še naprej predstavlja pomemben izziv za vlade po vsem svetu, je vlaganje v tehnološko usmerjene rešitve bistvenega pomena za zapiranje vrzeli in ustvarjanje pravičnejšega in bolj vzdržnega davčnega sistema (FasterCapital, 2024).

Odločitev o tem, katere tehnologije je treba sprejeti za digitalno preobrazbo v davčni upravi, bi morala upoštevati obstoječe procese, kakovost podatkov, usposobljenost osebja in potencialne koristi posamezne tehnologije. Možnosti digitalizacije vključujejo optimizacijo procesov, prepoznavanje tveganj in avtomatizacijo procesov, pri čemer so davčni organi na različnih stopnjah izvajanja. Nekatere trenutne tehnologije, ki jih uporabljajo države članice in jih v članku predstavlja Hadzhieva (2019) za Evropski parlament, so:

- **Računalništvo v oblaku**

Računalništvo v oblaku je zagotavljanje računalniških storitev prek interneta (»oblak«), ki ponuja hitrejše inovacije, prilagodljive vire in ekonomijo obsega. Te storitve običajno vključujejo shranjevanje, procesorsko moč in programske aplikacije. Uporabnikom omogoča dostop do datotek in uporabo programske opreme iz katere koli naprave z internetno povezavo, zaradi česar je priljubljena izbira za podjetja za shranjevanje podatkov in izvajanje aplikacij brez potrebe po namestitvi. Nekateri primeri ponudnikov storitev v oblaku so Oracle, SAP, Microsoft (Azure) in Google (platforma v oblaku).

Oblak lahko zmanjša stroške in poveča agilnost davčnih uprav, tako da odpravi potrebo po posebni informacijsko tehnološki (v nadaljevanju IT) opremi in omogoči dostop z več lokacij. V EU bi lahko računalništvo v oblaku znatno zmanjšalo stroške za države članice, saj bi odpravilo potrebo po dragi strojni in programski opremi, hkrati pa bi zagotovilo enoten sistem, dostopen vsem. To bi vodilo k učinkovitejšim postopkom davčne uprave in prihrankom stroškov za vsako državo.

- **Analitika velikih podatkov (angl. big data and data analytics) in umetna inteligenca**

Za velike podatke je značilna ogromna količina ustvarjenih in zbranih podatkov, različne vrste podatkovnih virov, hitrost obdelave podatkov, točnost in verodostojnost podatkov ter potencialna vrednost. Podatkovna analitika omogoča organizacijam pridobivanje uporabnih vpogledov iz velikih podatkov z uporabo naprednih algoritmov in statističnih modelov za odkrivanje vzorcev, trendov in korelacije, ki lahko prispevajo k odločanju in spodbujajo poslovne rezultate.

Umetna inteligenca je tehnologija, ki omogoča uporabo logičnih tehnik in naprednih analiz, vključno z obdelavo jezikov in s stojnim učenjem. To omogoča učinkovitejše in natančnejše

odločanje v različnih panogah. Davčne uprave imajo dostop do ogromne količine podatkov iz različnih virov, kot so davčne napovedi in zunanji viri. Obdelava teh podatkov je izziv za večino jurisdikcij, zaradi česar nekateri davčni organi uporabljajo napredne analitične tehnike, kot sta strojno učenje in umetna inteligenca, za hitrejšo in natančnejšo analizo. Vlaganje v orodja, spretnosti in infrastrukturo IT je ključnega pomena. Pomembno pa je tudi oblikovanje raznolike davčne ekipe s strokovnjaki iz različnih okolij (kot so IT strokovnjaki, ekonomisti in statistiki).

- **Tehnologija verige blokov (angl. blockchain)**

Tehnologija verige blokov je javna digitalna knjiga omrežnih zemljišč, ki se uporablja za beleženje transakcij, zbranih v podatkovnih blokih. Zapisa ni mogoče spremeniti brez spremembe naslednjih blokov in soglasja.

Uporaba te tehnologije v davčnih sistemih lahko posodobi in prekine sedanje prakse, saj omogoča izmenjavo informacij v realnem času in učinkovitejšo administracijo. Odpravi potrebo po posrednikih v davčnih procesih, zaradi česar je bolj racionalizirano in omogoča hitrejšo pobiranje davkov. Harmonizacija pravil na mednarodni ravni je potrebna za široko sprejetje tehnologije veriženja blokov v davčnih sistemih, saj zahteva stopnjo decentralizacije in sodelovanja.

- **Internet stvari**

Internet stvari (angl. Internet of Things, v nadaljevanju IoT) se nanaša na kategorijo naprav (predmetov, vozil in drugih predmetov), ki vsebujejo elektronske senzorje in programsko opremo s spletno povezljivostjo, kar napravam omogoča zbiranje in izmenjavo podatkov. Tehnologija generira podatke za spremljanje in merjenje v realnem času (storitve, ki se izvajajo prek aplikacij).

IoT je v EU pomemben za povezovanje fizičnih objektov z virtualno predstavitvijo v verigi blokov, da se zagotovi natančnost. To je ključnega pomena za dejavnosti, kot je dobava blaga. IoT pomaga zagotoviti zapise v verigi blokov.

- **Kvantno računalništvo**

Kvantni računalniki so napredni *superračunalniki*, ki lahko hitro obdelajo ogromne količine podatkov, kar jim omogoča reševanje kompleksnih problemov ne glede na vpletene spremenljivke. Hitro rešujejo kompleksne probleme, ne glede na število vključenih spremenljivk. Zaradi teoretične narave kvantnega računalništva je to prelomno orodje za hitro in učinkovito obdelavo podatkov.

Kvantno računalništvo lahko izboljša teorijo davčnega vpliva, ki preučuje, kako spremembe davčnih sistemov vplivajo na davkoplačevalce. To lahko pomaga pri pravičnem obdavčevanju in mednarodnih davčnih vprašanjih. Kvantni računalniki se lahko uporabljajo

za zapletene izračune pripisovanja dobička v okviru 1. stebra organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (angl. Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD), kar v domačih in čezmejnih scenarijih pomaga pri sprejemanju odločitev v davčni zakonodaji na podlagi več informacij (Owens in drugi, 2021).

Zlasti tehnologija veriženja blokov se zaradi svoje varne in pregledne narave pojavlja kot obetavno orodje za boj proti davčnim utajam. Z beleženjem transakcij v knjigo, zaščiteno pred posegi, lahko ta tehnologija zagotovi preverljivo sled davčnih podatkov, ki je odporna na manipulacije ali goljufije. To je lahko še posebej uporabno v panogah, kjer so transakcije zapletene in jih je težko izslediti, na primer pri trgovanju z nepremičninami ali s kriptovalutami (FasterCapital, 2024).

Kriptovalute delujejo na tehnologiji veriženja blokov, ki se zakonito uporablja v različnih sektorjih, kot so poslovne in javne storitve. Tehnologija veriženja blokov lahko prepreči napade izsiljevalske programske opreme z decentralizacijo občutljivih informacij, zaradi česar kriminalci težje ciljajo na posameznike za odkupnino. Na Kitajskem se ta tehnologija uporablja za boj proti davčnim prevaram. Če se kriptovalute uporabljajo nezakonito, je treba ciljati na zlorabo, ne na tehnologijo samo. Tehnologija veriženja blokov pozitivno vpliva, vendar je pomembno obravnavati nezakonite dejavnosti, hkrati pa spodbujati inovacije (Houben in Snyers, 2018).

Regulativni okvir bi se moral osredotočiti na nezakonite primere uporabe kriptovalut in ne na kaznovanje tehnologije veriženja blokov, saj ima veriženje blokov številne potencialne aplikacije zunaj kriptovalut v različnih sektorjih, kot so trgovina, zdravstvo in upravljanje. Nes pametno bi se bilo odvrčati od inovacij v tehnologiji veriženja blokov zaradi težav, povezanih z nekaterimi aplikacijami za kriptovalute. Namesto tega je treba prizadevanja usmeriti v obravnavo nedovoljenih dejavnosti, ki vključujejo kriptovalute, hkrati pa omogočiti razvoj in raziskovanje zakonite uporabe verige blokov (Houben in Snyers, 2018).

Blokovna veriga Bitcoin je tipičen primer odprte verige blokov brez dovoljenj. Vsaka oseba se lahko poljubno pridruži javnemu omrežju Bitcoin ali ga zapusti brez predhodne odobritve katerega koli subjekta. Za pridružitve omrežju Bitcoin in dodajanje transakcij v knjigo posameznik ali podjetje potrebuje računalnik, na katerem je nameščena ustrezna programska oprema. Vseeno pa tehnologije veriženja blokov ne bi smeli povezovati s pranjem denarja, financiranjem terorizma ali z davčnimi prevarami. Je preprosto orodje, ki ga uporabljajo različne kriptovalute in ima zakonite aplikacije v gospodarstvu (Houben in Snyers, 2018).

Asquith (2024) pa se v svojem članku osredotoča predvsem na uporabo umetne inteligence za preprečevanje in odkrivanje davčnih prevar in goljufij. Umetna inteligenca se uporablja za prepoznavanje zastavic za davčne goljufije ali napake, odkrivanje mednarodnega izogibanja in krepitev skladnosti. Izboljšuje komunikacijo in rezultate za davkoplačevalce, hkrati pa zmanjšuje ročne posege in pospešuje operacije. AI pomaga izluščiti in analizirati trende iz velikih količin podatkov, izboljšati natančnost in prepoznati morebitne goljufije.

Uporablja se v različnih postopkih znotraj davčne uprave, kot so obveznosti skladnosti za določanje DDV, napovedovanje napak in goljufij, analiza občutljivosti na transferne cene v primerjavi z DDV, prevodi davčne zakonodaje v naravne jezike, klepetalnice za vprašanja in odgovore ter razumevanje vzorcev v sodnih odločbah.

Uporaba umetne inteligence s strani davčnih organov postaja vse pogostejša po vsem svetu. Italija je na primer z analizo podatkov, ki jo vodi umetna inteligenca, odkrila več kot 1 milijon primerov visoko tveganih davčnih utaj, medtem ko je Avstralija odkrila več kot 530 milijonov dolarjev neplačanih davčnih računov in z modeli umetne inteligence preprečila 2,5 milijarde dolarjev goljufivih zahtevkov. Ameriška davčna uprava namerava sprejeti tehnologije umetne inteligence za identifikacijo davkoplačevalcev z visokimi dohodki, medtem ko Indija uporablja umetno inteligenco za odkrivanje goljufivih registracij in odbitkov dohodnine (Asquith, 2024).

Druge države, kot so Malta, Združeno kraljestvo in Kanada, uporabljajo sisteme umetne inteligence za primerjavo prijavljenega premoženja z javnimi viri. Švedska uporablja umetno inteligenco za odkrivanje težav z davčnim tveganjem med registracijami podjetij, Poljska pa za odkrivanje morebitnih goljufij z vrtiljakom v skoraj realnem času. Francija uporablja skeniranje satelitskih slik umetne inteligence za prepoznavanje znakov očitne potrošnje za namene davčne preiskave (Asquith, 2024).

4 EMPIRIČNI DEL – ODKRIVANJE DAVČNIH PREVAR IN NAPAK NA PRIMERU FINANČNE UPRAVE REPUBLIKE SLOVENIJE

V magistrski nalogi sem se odločila raziskati, kako je digitalizacija vplivala na davčne prevara in napake. Zanimalo me je predvsem, ali so se z digitalizacijo goljufije zmanjšale ali povečale. Odločila sem se pridobiti podatke z intervjujem, ki sem ga opravila z zaposlenim na Finančni upravi Republike Slovenije, saj je FURS organ nadzora, ki je med drugim pristojen za pobiranje davkov. Od njih sem tudi želela pridobiti informacije, na kakšen način se soočajo s tovrstnimi prevarami ali napakami in kakšna orodja uporabljajo. Povprašala sem jih, kako so nove tehnologije uporabili za preprečitev goljufivih dejanj. Tako sem skozi intervju prejela informacije, ki so mi pomagale odgovoriti na moja raziskovalna vprašanja.

4.1 Opis raziskovalnih vprašanj in metod

Pisanje magistrske naloge sem razdelila na teoretični in empirični del. V teoretičnem delu sem uporabila metode kompilacije in deskripcije ter sem na podlagi sekundarnih virov, strokovne literature in znanstvenih raziskav pridobila podatke.

V empiričnem delu pa sem uporabila naslednje metode:

- s pomočjo sekundarnih virov sem naredila statistično analizo,
- intervjuvanje (intervju z odprtim tipom vprašanj),
- anketiranje (krajša anketa z zaprtim tipom vprašanj).

S pomočjo statistične analize, intervjuja in ankete sem poskušala odgovoriti na zastavljena raziskovalna vprašanja:

- S katerimi izzivi se v času digitalizacije srečujejo davčno računovodstvo in računovodje?
- S katerimi izzivi se zaradi digitalizacije sooča Finančna uprava Republike Slovenije?
- Kako digitalne valute vplivajo na ugotavljanje in reševanje davčnih goljufij na FURS?

Za prvo vprašanje sem podatke pridobila iz sekundarnih virov, torej podatke, ki sem jih opisala in predstavila v teoretičnem delu. Skozi intervjuja z zaposlenim na FURS in zaposleno v podjetju Numera+ pa sem se osredotočila na praktične primere in poizkušala pridobiti čim več informacij.

Drugo vprašanje se je osredotočalo na FURS, zato sem pridobila podatke predvsem z obsežnim intervjujem z zaposlenim. Pomagala pa sem si tudi z informacijami, pridobljenimi s sekundarnimi viri (letna poročila).

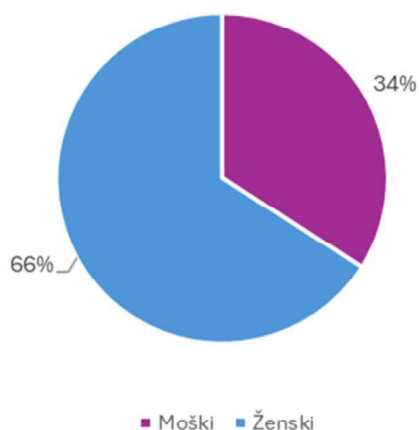
Za tretje vprašanje pa sem poleg informacij iz intervjujev pridobila informacije tudi s kratko anonimno anketo. Oblikovala sem jo na spletni strani 1ka ter jo objavila na družabnih medijih (Facebook, Instagram) ter s tem želela pridobiti čim več udeležencev.

4.2 Opis raziskovalnega vzorca

Pri raziskavi sem se odločila za intervju in krajšo anketo, s katero sem pridobila bolj podrobne podatke, zato predstavljam različne vrste raziskovalnih vzorcev. Intervju sem naredila z zaposlenim na Finančnem uradu Republike Slovenije, in sicer s podsekretarjem, mag. Tomažem Poglajenom. Drugi intervju pa sem opravila z zaposleno v podjetju Numera+, saj sem želela pridobiti informacije tudi z druge strani, torej s strani podjetnika. Za računovodski servis pa sem se odločila, ker vem, da se tam srečujejo z davki, torej lahko pride tudi do davčnih prevar ali napak, kar pa sem raziskovala v magistrskem delu.

V anketi je sodelovalo 128 udeležencev. Od tega je bilo 34 % moških in 66 % žensk, kar lahko vidimo na sliki 8.

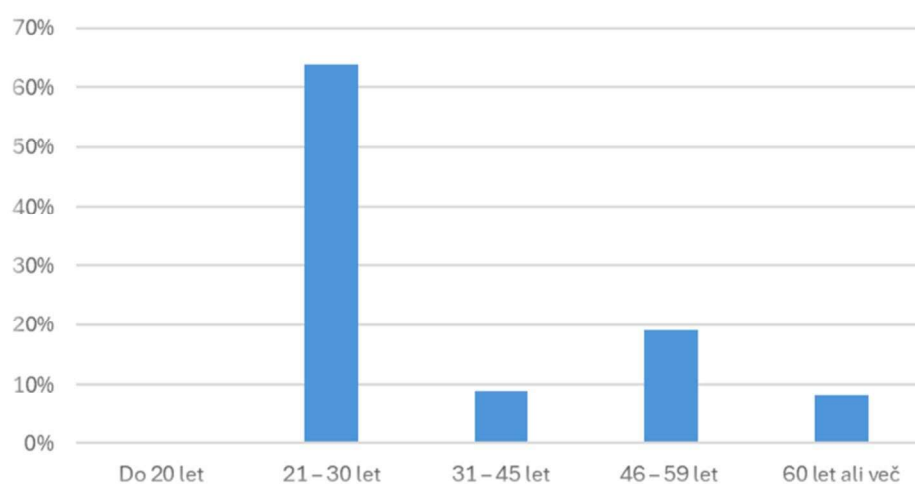
Slika 6: Spol anketirancev

Vir: lastno delo.

Želela sem anketirati vse starostne skupine in ne zgolj mlade, vendar vseeno na sliki 9 opazimo, da je kar 64 % anketiranih starih med 21 in 30 let. Nobenega udeleženca ni bilo, ki bi bil mlajši od 20 let. 12 udeležencev se je uvrstilo v skupino med 31 in 45 let, 24 se jih je uvrstilo v skupino med 46 in 59 let in 10 jih je bilo starih 60 let ali več.

Slika 7: Starost anketirancev

Vir: lastno delo.

4.3 Predstavitev Finančne uprave Republike Slovenije in funkcije nadzora

Finančna uprava Republike Slovenije (v nadaljevanju RS) je organ, ki skrbi za pobiranje davkov, prispevkov za socialno varnost, carin, trošarin in drugih dajatev. Njihova vloga je ključna za zagotavljanje finančne stabilnosti države in zaščite državljanov ter gospodarstva. FURS izvaja tudi nadzor v prometu, preprečuje tihotapljenje prepovedanih snovi in ponaredkov ter sodeluje z gospodarstvom (FURS, 2024a).

Finančna uprava RS upravlja več funkcij in ena izmed njih je tudi nadzor, ki predstavlja izvajanje splošnih in posameznih ukrepov, s katerimi poskrbijo za zakonitost, pravilnost in pravočasnost izvajanja predpisov. Naloge nadzora v Finančni upravi RS obsegajo različne oblike nadzorov, kot so davčni nadzor, finančne preiskave, carinski nadzor, trošarinski in drugi nadzori (FURS, 2024b).

Davčni nadzor vključuje nadzor davčnih obračunov, nadzor posameznega področja poslovanja in davčni inšpekcijski nadzor. Davčni nadzor davčnih obračunov preverja, ali davčni zavezanci pravilno oddajajo davčne obračune. Nadzor posameznega področja poslovanja je usmerjen v odkrivanje manjših nepravilnosti pri poslovanju davčnega zavezanca. Davčni inšpekcijski nadzor pa je bolj obsežen in se osredotoča na več področij poslovanja ali več davkov za daljše obdobje (FURS, 2024b).

V letu 2023 je Finančna uprava Republike Slovenije izvajala ciljno usmerjene nadzore na področju obdavčitve, davkov od dohodkov pravnih oseb ter fizičnih oseb, DDV, sistemskih utaj DDV, davka od nenapovedanih dohodkov in drugih področij. Posebno pozornost so namenili področjem, na katerih se je v zadnjih letih dogajalo več kaznivih dejanj. Med njimi je boj proti sivi ekonomiji, delo in zaposlovanje na črno, davčne blagajne ter obveznosti vpisa dejanskih lastnikov v register po Zakonu o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (FURS, 2024b).

V letu 2023 so finančni uradi opravili 681.010 kontrol davčnih obračunov in napovedi ter evidentirali 30.027 kontrol z ugotovljenimi nepravilnostmi, ki so povzročile dodatno odmero davka v višini 119.880.178 EUR. Nepravilnosti so bile ugotovljene v 4,4 % kontrol (FURS, 2024b). Nadzori na področju davkov, carin, trošarin in okolijskih dajatev so ena izmed temeljnih nalog Finančne uprave RS. Skupaj je bilo ugotovljenih nepravilnosti v 68,2 % nadzorov, kar predstavlja 2.477 primerov nepravilnosti od skupno 3.632 izvedenih nadzorov. Na višino ugotovljenih davčnih obveznosti in učinkovitost je vplival velik delež nadzorov na področju sive ekonomije, ki so tudi preventivno usmerjeni. To pomeni, da se osredotočajo predvsem na davčne blagajne ter delo in zaposlovanje na črno. Opravljajo tudi analizo tveganj, kjer obravnavajo prijave in nadzore naključno izbranih davčnih zavezancev.

Ugotovljene neposredne davčne obveznosti leta 2023 na področju davka so znašale 88.722.972 EUR, kar je za 42,5 % več kot v preteklem letu, posredne davčne obveznosti pa so znašale 12.734.901 EUR, kar predstavlja 28,2 % v primerjavi z letom 2022 (FURS, 2024b). Ena izmed oblik, ki jo izjava FURS, so tudi finančne preiskave, ki so usmerjene v

preiskovanje, odkrivanje in preprečevanje najtežjih kršitev predpisov, s katerim je lahko resno ogrožen finančni interes oziroma interes varstva in varnosti RS. Osredotočajo se na najbolj tvegana področja, kot so sistemske utaje DDV, davčne oaze in nadzorni davek od dohodkov pravnih oseb (v nadaljevanju DDPO), prijava premoženja, mednarodne tihotapske mreže (tobak, alkohol, naftni derivati), spletne trgovine.

V letu 2023 so se kot najbolj tvegane izkazovale sistemske utaje DDV, kjer so se pri preiskavi osredotočali predvsem na obravnavo najbolj zapletenih shem dobavnih verig, ki jih imenujemo tudi davčni vrtiljak. Kot je poznano v davčnem vrtiljaku, sodeluje neplačujoč gospodarski subjekt (angl. missing trader), zaradi katerega posledično pride do utajitve DDV. Pri preiskovanju le-teh pa je ključnega pomena bistvena izmenjava informacij in sodelovanje pri nas in mednarodno s pristojnimi institucijami in organi. Na podlagi informacij so bili sproženi mednarodni postopki na upravnem in kazenskem področju zaradi večmilijonskih utaj DDV. Pri preiskovanju takšnih utaj, ki jih organizirajo kriminalne združbe, sodelujejo finančni inšpektorji tudi v Specializiranih preiskovalnih skupinah (FURS, 2024b).

Vedno bolj pogoste so tudi oblike davčnih prevar preko spletnih strani. FURS preko finančnih preiskav ugotavlja, da je vedno več družb, ki niso identificirane za namene DDV, preko spletnih trgovin prodajajo blago v Slovenijo in ne plačujejo davkov v Sloveniji. Povečano število takih družb in preostali prikriti posli so pripomogli k vedno večji izmenjavi informacij med pristojnimi organi na mednarodni ravni. V okviru mednarodnega sodelovanja pa so bile posledično odkrite tudi goljufije na področju trgovanja z naftnimi derivati (predvsem z mazalnimi olji in s sredstvi za protikorozijsko zaščito), alkoholom, s tobakom in tobačnimi izdelki, z mobiteli in drugo elektroniko (FURS, 2024b).

V letu 2023 je bilo uvedenih 136 postopkov, kar je za 22 postopkov manj kot leta 2022. V finančnih preiskavah so bili leta 2022 zaseženi cigarete, tobak, tobačni listi in tobak za vodno pipo, skupna vrednost škode v proračunu iz zaseženega blaga je znašala 7,9 milijonov EUR. Leta 2023 pa so v postopku preiskav zasegli tobačne izdelke in dizajnersko gorivo, s čimer so preprečili za 3 milijone EUR utaj davkov (FURS, 2024b).

4.4 Specifična področja nadzora

4.4.1 Sistemske utaje davka na dodano vrednost

V letu 2023 je Finančna uprava RS posvetila posebno pozornost sistemskim utajam DDV, pri čemer gre za dolgotrajne in zahtevne nadzore, medtem ko same utaje DDV in drugih davkov običajno potekajo hitro in povzročijo večjo škodo v proračunu. Le-to pa je zelo težko popraviti, zato so aktivnosti predvsem usmerjene v preventivno delovanje, kot so hitro odvzemanje davčne številke (angl. Identification, v nadaljevanju ID) za DDV, preventivni ukrepi pri dodeljevanju teh števil, uporaba analitskih orodij za zaznavo sistemskih utaj, izobraževanje inšpektorjev ter sodelovanje z drugimi inšpekcijami ter organi na nacionalni in mednarodni ravni (FURS, 2024b).

Uspešnost nadzora je odvisna od hitre in učinkovite izmenjave informacij, zato Finančna uprava RS tesno sodeluje z drugimi organi in institucijami. Ker so takšne utaje pogosto organizirane s strani kriminalnih združb, intenzivno sodeluje tudi z organi pregona. V letu 2023 je bilo po zaključenih 95 nadzorih odmerjenih za 27.409.474 EUR več davkov. Največ nepravilnosti so zaznali pri trgovanju z naftnimi derivati, mobiteli, računalniško opremo, avtomobili itd. (FURS, 2024b).

4.4.2 Nadzor transfernih cen

V letu 2023 so bile aktivnosti na področju transfernih cen usmerjene v izvajanje davčnih inšpekcijskih nadzorov, ugotavljanje dejstev v zvezi z odpravo dvojne obdavčitve ter sklepanje vnaprejšnjih cenovnih sporazumov. Skupno je bilo opravljenih 31 takšnih postopkov, kjer so bile ugotovljene nepravilnosti pri določanju transfernih cen, plačevanju nadomestil, obračunavanju obresti, zaračunavanju storitev in proizvodov povezanim osebam. Dodatno je bilo obračunanih 15.956.669 EUR davčnih obveznosti in ugotovljeno povečanje posrednih finančnih obveznosti za 3.751.053 EUR. To povečanje je posledica nepravilnosti pri družbah, ki izkazujejo davčne izgube (FURS, 2024b).

4.4.3 Siva ekonomija

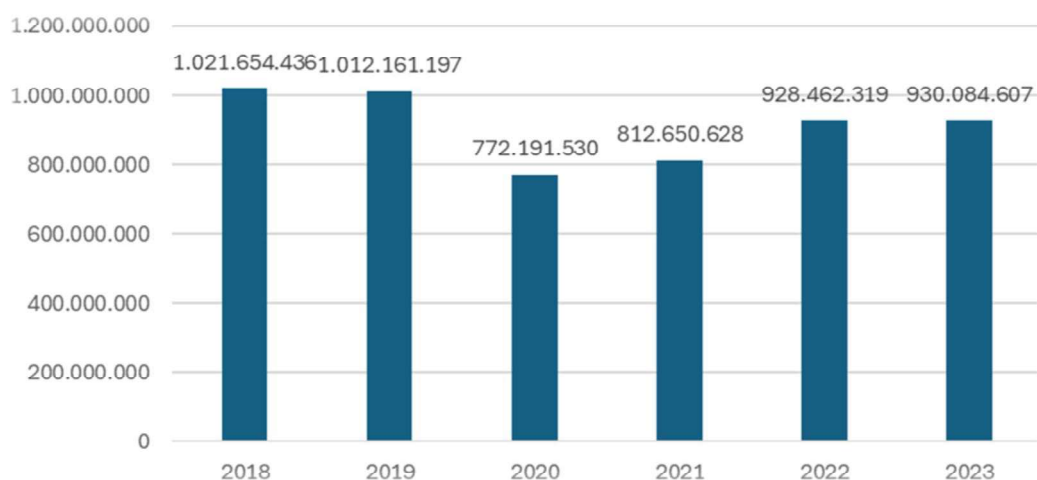
Kot je že zgoraj omenjeno, je bil leta 2023 poseben poudarek namenjen boju zoper sivo ekonomijo, zlasti na področjih delovne sile in zaposlovanja na črno, davčnih blagajn ter e-poslovanja. Finančni inšpektorji in mobilni oddelki so izvajali nadzorne aktivnosti ter s svojo prisotnostjo na terenu prispevali k večji učinkovitosti nadzora (FURS, 2024b).

Poleg nadzora so bile izvedene tudi preventivne aktivnosti za spodbujanje prostovoljnega izpolnjevanja zakonskih obveznosti in plačevanja dajatev. Finančna uprava RS je sodelovala v skupnih akcijah, ki so bile usmerjene predvsem na prevoznništvo, trgovino na drobno ter gradbišča, z drugimi inšpekcijskimi službami, predvsem na področju nadzora gotovinskega poslovanja in odkrivanja dela na črno (FURS, 2024b).

4.4.4 Davčne blagajne

Na sliki 6 lahko opazimo, da je v letu 2023 55.077 davčnih zavezancev uporabljalo davčne blagajne, skupaj so izdali 930,084.607 računov, kar je bilo 0,17 % več kot leto prej. Opazimo lahko zmanjšanje izdanih računov v letu 2020 zaradi Covid-19. V naslednjih letih pa ponovno opazimo povečanje, vendar se je število računov glede na leto 2018 vseeno zmanjšalo, zato mora biti FURS pozoren predvsem na gotovinsko poslovanje, kjer lahko prihaja do goljufij in se ne obračuna davek. V zvezi z davčnimi blagajnami je bilo opravljenih 6.313 nadzorov. Davčni organ je preverjal, ali zavezanci pravilno izdajajo in potrjujejo račune, pravočasno identificirajo za namene DDV, pravilno in pravočasno obračunavajo davke, ugotavljal nepravočasno potrjevanje in druga odstopanja v posredovanih podatkih ter odkrival morebitne kršitve delovne zakonodaje (FURS, 2024b).

Slika 8: Število potrjenih davčnih računov

Vir: prirejeno po FURS (2024b).

V prekrškovnih postopkih so bili najpogostejše obravnavani prekrški zaradi neizdaje računa, nepravilne davčne številke operaterja in nepravočasne dostave podatkov o računih. Skupaj je bilo izdanih 851 prekrškovnih aktov, ki vključujejo odločbe in plačilne naloge, skupna globa pa je znašala 1.744.100 EUR. Poleg tega je bilo izrečenih tudi 140 opominov. V petih primerih je bila globa višja zaradi oteževalnih okoliščin, v šestih primerih pa so bili izvedeni ukrepi prepovedi opravljanja dejavnosti in pečatenja poslovnih prostorov (FURS, 2024b).

4.4.5 Nadzor e-Poslovanja

Zaradi naraščajočega spletnega trgovanja v zadnjih letih, ki je posledica spremenjenih nakupovalnih navad potrošnikov, se povečuje tudi davčno tveganje na tem področju. Finančna uprava se osredotoča na prepoznavanje davčnih tveganj in pravilnost ter pravočasno obračunavanje davčnih obveznosti domačih in tujih podjetij v različnih sektorjih spletne prodaje, informacijske tehnologije in storitev s kripto sredstvi. Ciljno usmerjen nadzor je bil izvajan pri ponudnikih, ki so imeli velik obseg prodaje, tujih podjetjih brez stalne poslovne enote v Sloveniji ter pri kurirskih storitvah, kjer se preverja pravilnost obračunavanja DDV od dostave blaga (FURS, 2023).

Hkrati z napredkom tehnologije so za izvajanje davčnih utaj začele uporabljati napredne tehnologije, kot sta tehnologija veriženja blokov in kriptovalute, kar povečuje kompleksnost nadzornih postopkov. Pri izvajanju nadzora je zdaj potrebno tudi dobro razumevanje novih tehnologij. Za prepoznavo tveganih zavezancev in izvajanje nadzora se uporabljajo inovativne metode ter izmenjava podatkov in izkušenj z drugimi davčnimi organi. Na področju e-poslovanja je bilo leta 2022 izvedenih 32 inšpekcijskih nadzorov, pri katerih je bilo ugotovljenih 5.227.715 EUR dodatnih davčnih obveznosti, v letu 2023 o dodatno ugotovljenih davčnih obveznostih iz naslova e-poslovanja niso poročali (FURS, 2023).

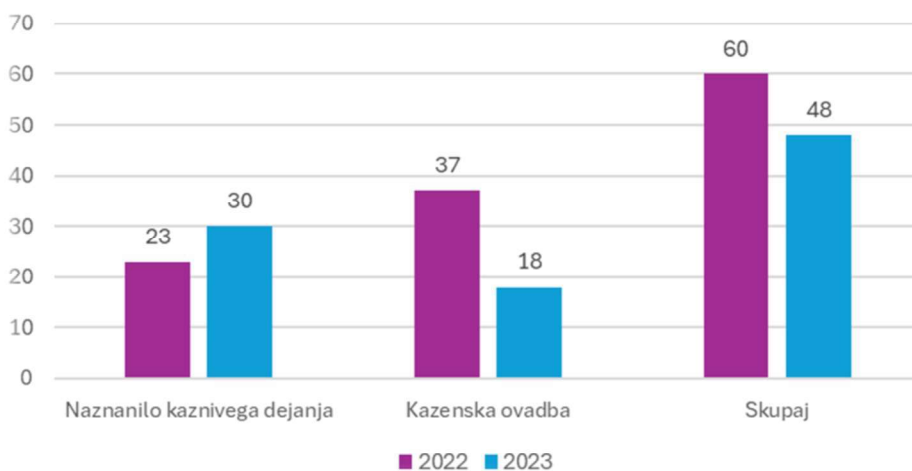
4.4.6 Nadzor dohodkov iz kapitala

Finančna uprava RS opaža večji interes zavezancev za davek za izplačilo poslovnih dobičkov na davčno ugodnejše načine, kar običajno poteka z umetnimi shemami, kot je na primer odkup lastnega deleža pri družbi. Finančna uprava RS zlorabe obravnava v inšpekcijskih nadzorih, zakonodajalci pa skušajo zlorabe preprečiti z novimi zakonodajami. V letu 2022 je bilo zaznanih 721 takšnih primerov, skupna kupnina je znašala 525.220.806 EUR. Nadzor nad davkom od dohodka iz kapitala je leta 2023 privedel do povečanja davčne obveznosti v znesku 7.247.721 EUR (FURS, 2023).

4.4.7 Obravnava kaznivih dejanj

Leta 2023 je FURS zaradi suma storitve kaznivega dejanja vložila skupaj 68 kazenskih ovadb, od tega je bilo 18 kazenskih ovadb s področja davčnih zatajitev. Na sliki 7 lahko opazimo zmanjšanje glede na leto 2022, v katerem je bilo izdanih 37 kazenskih ovadb za davčne zatajitve in 23 naznanil kaznivega dejanja. Leta 2023 opazimo povečanje naznanil kaznivega dejanja glede na preteklo leto, v skupnem seštevku pa je bilo vseeno v letu 2023 manj obravnavanih kaznivih dejanj s področja davčnih zatajitev (FURS, 2023).

Slika 9: Davčna zatajitve

Vir: prirejeno po FURS (2024b).

Finančna uprava RS za preverjanje in ugotavljanje davčnih prevar uporablja različne tehnike in metode. Za zaznavo davčnih tveganj uporabljajo najnovejšo tehniko – umetno inteligenco. Na področju nadzora obračunov uporabljajo prediktivno analitiko. Prediktivna analitika je tehnologija, ki uporablja podatke, statistiko, modeliranje in strojno učenje za napovedovanje prihodnjih dogodkov ali rezultatov. Pravilna definicija tehnologije nam pove, da se uči iz preteklih izkušenj posameznikov in na podlagi tega predvideva prihodnje vedenje, kar prispeva k boljšim odločitvam. Z drugimi besedami, temelji na zgodovinskih podatkih, na podlagi katerih napoveduje prihodnost (Valicon, brez datuma).

S temi napovedmi lahko organizacije izboljšajo svoje poslovanje, bolje razumejo svoje stranke in sprejmejo bolj informirane odločitve. Prediktivna analitika lahko pomaga pri optimizaciji trženjskih strategij, izboljšanju ponudbe izdelkov in storitev ter zmanjšanju tveganj (Valicon, brez datuma).

Finančna uprava RS uporablja prediktivno analitiko na področju nadzora obračunov DDPO in DDV s pomočjo odprtokodnim analitskim orodjem KNIME. Knime analitična platforma je samopostrežno odprtokodno programsko orodje, ki je napisano v Javi in omogoča kakovostno pripravo podatkov in izvajanje zahtevnejših analitičnih procesov. Omogoča visoko stopnjo nadgradljivosti z uvažanjem različnih vtičnikov in je opremljena z velikim spektrom privzetih funkcij za delo s podatki (Lah, 2020).

4.5 Predvideni projekti s področja digitalizacije na področju davčnih prevar in napak

V Programu dela Finančne uprave za leto 2023 so določeni konkretni projekti na področju digitalizacije, ki bodo služili preprečevanju davčnih goljufij in napak. En ključni projekt je nadgradnja Poslovnega registra Slovenije, ki bo omogočila večjo preglednost podatkov za javnost in izboljšala učinkovitost dela Finančne uprave Republike Slovenije. Načrtuje se tudi ustanovitev centralne evidence skupnih podatkov za lažjo in hitrejšo izmenjavo podatkov med poslovnimi subjekti in FURS. Na področju davčnih postopkov se bo izboljšal sistem eDavki, ki bo olajšal komunikacijo med davčnimi zavezanci in FURS ter zagotovil večjo varnost in zaščito podatkov. Implementacija sistema eDavki bo olajšala izpolnjevanje davčnih obveznosti in povečala preglednost podatkov (FURS, brez datuma).

Finančna uprava načrtuje tudi nadgradnjo sistema za nadzor davčnih blagajn, s čimer bo izboljšala nadzor nad izdajanjem računov in preprečila davčne utaje. Avtomatiziran prenos podatkov o izdanih računih bo olajšal delo davčnim inšpektorjem pri preverjanju poslovanja podjetij. V okviru digitalizacije se bo nadaljeval tudi razvoj mobilnih aplikacij, ki bodo olajšale komunikacijo med zavezanci in FURS ter izpolnjevanje davčnih obveznosti. Skupni cilj vseh projektov je povečati učinkovitost dela FURS ter zmanjšati možnosti za davčne goljufije in napake (FURS, brez datuma).

5 ODGOVORI NA RAZISKOVALNA VRPAŠANJA

5.1 Analiza raziskovalnih vprašanj

1. Vprašanje: S katerimi izzivi se v času digitalizacije srečujeta davčno računovodstvo in računovodje?

Vprašanje se osredotoča na izziv, s katerimi se v času digitalizacije soočajo zaposleni na področju davkov ali davčnega računovodstva in računovodje. Uporaba informacijske tehnologije in digitalizacija poslovanja v računovodstvu sta prinesli številne spremembe in izzive, ki zahtevajo nova znanja, prilagoditve in nadgradnjo obstoječih praks.

Nekateri ključni izzivi, s katerimi se soočajo ali pa se bodo kmalu soočali zaposleni, ne samo v računovodstvu, ampak tudi v drugih panogah, v času digitalizacije, vključujejo:

- prilagajanje ali preoblikovanje procesov in vključevanje novih tehnologij v svoje procese,
- izobraževanje in usposabljanje zaposlenih o novih znanjih in uporabi novih programov, orodij, aplikacij,
- varovanje zasebnih podatkov in preprečevanje vdorov,
- zloraba podatkov, ki vodi do prevar ali goljufij,
- zmanjševanje delovnih mest zaradi avtomatizacije procesov.

Pri odgovoru na prvo raziskovalno vprašanje sem se osredotočila na digitalizacijo v računovodstvu ter področju davkov. Naredila sem analizo sekundarnih virov in strokovne literature ter na podlagi že narejenih raziskav pridobila odgovore, ki so mi pomagali pri ugotovitvah. Z intervjujem sem pridobila podatke, kako Finančna uprava RS in manjše računovodsko podjetje uvajata digitalizacijo, katere prednosti je prinesla in s kakšnimi izzivi se soočajo zaradi digitalizacije; tako sem lahko oblikovala odgovor tudi na podlagi primarnih podatkov in primera podjetij.

2. S katerimi izzivi se zaradi digitalizacije sooča Finančna uprava Republike Slovenije?

Digitalizacija je pomembno vplivala tudi na poslovanje in delovanje Finančne uprave RS in s tem je prinesla izzive na vseh področjih. Ker digitalizacija povečuje količino podatkov, ki jih FURS lahko obdeluje in zbira, je zelo pomembno, da so le-ti ustrezno zaščiteni in varovani pred morebitnimi napadi ali zlorabami. Zaposleni morajo paziti, da so upoštewane vse zakonske zahteve za varovanje osebnih podatkov. To je zgolj eden izmed izzivov, s katerimi se srečujejo in je del odgovora na drugo raziskovalno vprašanje. Drugi večji izziv, ki sem se ga odločila raziskati, pa je, kako digitalizacija vpliva na davčne prevare ali goljufije. Zanimalo me je, ali so se povečale in kako se organ nadzora z njimi sooča.

Za odgovor na drugo vprašanje sem se odločila, da podatke pridobim z analizo sekundarnih virov in intervjujem, ki sem ga opravila z zaposlenim na FURS. Ker me je zanimalo predvsem davčno področje in davčne napake, sem bolj podrobno raziskala poslovanje na FURS. Zanimalo me je, kako uvajajo digitalizacijo, katere prednosti je prinesla in s kakšnimi izzivi se soočajo. Povprašala sem tudi o spremembah dela, ki jih je prinesla digitalizacija.

3. Kako digitalne valute vplivajo na ugotavljanje in reševanje davčnih goljufij na FURS?

Za analizo in odgovor na zadnje raziskovalno vprašanje je treba najprej razumeti, kaj so digitalne valute in kako se uporabljajo pri utaji davkov. Ker pa ima vedno več ljudi v lasti digitalni valute in tudi samih digitalnih valut je vedno več, se mi zdi to tema, o kateri se bo še govorilo. Za raziskovanje, kako digitalne valute vplivajo na davčne prevare, sem se odločila, ker vem, da digitalne valute omogočajo anonimne transakcije, kar posameznikom omogoča skrivanje premoženja in prihodkov pred davčnimi organi, torej posledično prihaja

do izogibanja davkom. Zanimalo me je, kako se davčni organ oziroma organ nadzora v Sloveniji sooča s tovrstnim problemom.

V intervjuju, ki sem ga opravila z zaposlenim na FURS, sem vključila vprašanja v zvezi z digitalnimi valutami. Zanimalo me je, ali zaradi njih prihaja do davčnih prevar ali goljufij, kako se soočajo z njimi in do kakšnih izzivov prihaja. Zanimalo me je tudi, na kakšen način lahko stanje izboljšajo, da bo vedno manj takih prevar, in kaj mislijo, ali bodo digitalne valute postale še večji izziv.

5.2 Analiza odgovorov po posameznih trditvah

5.2.1 Analiza odgovorov na vprašalnik Finančne uprave Republike Slovenije

V nadaljevanju bom predstavila odgovore v različnih temah na vprašanja v intervjuju z zaposlenim na FURS:

- **Digitalizacija na FURS**

Podatki v vsaki organizaciji predstavljajo temelj, na katerem se izvajajo vsi poslovni procesi na operativni ravni, kakor tudi statistike, analize podatkov in uporaba najbolj modernih orodij za odkrivanje zakonitosti v podatkih. V FURS kot organizaciji, ki v svojih poslovnih procesih obdeluje velike količine podatkov, podatkom, njihovi kakovosti in obsegu vedno daje velik pomen. Ker imajo v FURS različne interne informacijske sisteme, so vzpostavili centralno bazo podatkov, v katero se steka večina podatkov iz transakcijskih sistemov, tam se podatki lahko primerjajo, se medsebojno dopolnjujejo oziroma povezujejo in tako za različne namene tvorijo podlago za poslovne odločitve, predvsem na področju nadzora davčnih zavezancev. Centralna baza podatkov je tudi podatkovna podlaga za uporabo modernih metod in informacijskih orodij (profiliranje davčnih zavezancev, strojno učenje, podatkovno rudarjenje (angl. data mining), analiza grozdov (angl. clustering)).

Finančna uprava digitalizacijo na področju nadzora uvaja v vse procese svojega dela (načrtovanje, organiziranje, izvajanje nadzorov, izmenjavo podatkov in poročanje). Za organizacijo dela in evidentiranje finančnih nadzorov je pomembna Evidenca o vodenju finančnega nadzora, kjer so zabeleženi podatki o poteku, ugotovitvah in drugih okoliščinah finančnega nadzora.

Izbor zavezancev za finančni nadzor temelji na različnih virih informacij. Zavezanci so za nadzor izbrani ob uporabi različnih orodij in aplikacij. Davčna in druga tveganja zaznajo na podlagi lastnih analiz notranjih in zunanjih podatkov (tudi že z uporabo umetne inteligence). Nadaljnji razvoj prediktivne analitike, prejetih prijav, ki se evidentirajo v Evidenci prejetih prijav, podatkov prejetih na podlagi mednarodnih izmenjav. V vseh primerih je za učinkovito delo pomembna ustrezna programska podpora.

Za učinkovito izvajanje analiz tveganj in samih finančnih nadzorov so pomembni podatki, ki jih v digitalni obliki zavezanci posredujejo finančni upravi (npr. preko eDavkov, sistema davčnega potrjevanja računov), kakor tudi podatki, ki jih v digitalni obliki izmenjujejo z drugimi državnimi organi (npr. z bankami).

Finančna uprava RS je v letu 2017 uvedla centralni izbor zavezancev in centralno dodeljevanje zadev v nadzor. Z uporabo orodja SAP upravljanje goljufij (angl. fraud management, v nadaljevanju FM), ki omogoča centralno analizo tveganja in centralno dodeljevanje zadev v nadzor, zagotavlja načelo enakomernega inšpekcijskega nadziranja vseh zavezancev za davek ob upoštevanju ravni tveganja in načelu pomembnosti davka, ki ga zavezanec za davek prispeva v javnofinančnih prihodkih.

Davčnemu organu se s postopkom davčnega potrjevanja računov pri gotovinskem poslovanju omogoči kakovostne podatke o poslovanju davčnih zavezancev, zaposlovanju in delu fizičnih oseb pri zavezancih, ki poslujejo z gotovino. FURS opravlja finančne nadzore pri zavezancih za davek, ki elektronsko obdelujejo podatke, finančni inšpektorji izvajajo tudi elektronske inšpekcije s pomočjo programov in aplikacij, ki omogoča obdelavo večje količine digitalnih podatkov.

Za evidentiranje obračunanih in odmerjenih finančnih obveznosti uporabljajo sistem davčnega knjigovodstva. Knjigovodski evidenci terjatev in obveznosti davkov in carin vsebujeta podatke o stanju ter gibanju terjatev in obveznosti zavezancev, podatke iz listin, ki so podlaga za knjiženje, podatke o pogojno izterljivem davku, podatke o dovoljenem obročnem ali odloženem plačilu davka, podatke o odpisanem davku, podatke o insolventnosti ipd., davki delujejo v okolju eDIS (davčni informacijski sistem), medtem ko deluje del aplikacije carine v okolju Oracle Forms, del pa v Web Sphere okolju.

Elektronski dokumentarni sistem Enotna davčna stopnja (v nadaljevanju EDS) je spletna informacijska rešitev za podporo upravljanju z dokumentarnim gradivom, ki omogoča evidentiranje in hrambo dokumentov in nadzor nad njimi v posamezni fazi poslovnega procesa za vse zaposlene v FURS. EDS omogoča tudi vročanje v digitalni obliki (poleg vročanja dokumentov na e-pošto je mogoče tudi vročanje na portal eDavki (za vse poslovne subjekte in za tiste fizične osebe, ki so se prijavile v elektronsko vročanje) kakor tudi na digitalno oglasno desko pri Ministrstvu za digitalno preobrazbo.

Prekrškovna evidenca (Fplus) je aplikacija, ki omogoča uslužbencem FURS naložitev predloga za izvedbo prekrškovnega postopka oz. obravnavo sumov storitev kaznivih dejanj, izdajo elektronskega plačilnega naloga, izdajo sklepa o začasnem odvzemu premičnin ipd. Evidentirani podatki se avtomatsko zapišejo v prekrškovno aplikacijo eDIS-POR, ki je vzpostavljena v okolju SAP.

Prednosti digitalizacije za potrebe izvajanja finančnih nadzorov sem že opisala v odgovoru na prvo vprašanje. Seveda pa digitalizacija prinaša pomembne učinke v okviru izvajanja finančnih nadzorov tudi za zavezance in druge državne organe. Tako zavezanci za davek

podatke, potrebne za odmero davka, posredujejo finančni upravi le enkrat, ti pa se nato uporabijo tudi za potrebe analiz in nadzora. V postopkih nadzora lahko zavezanci z uradnimi osebami komunicirajo tudi elektronsko: podatke lahko posredujejo preko portala eDavki, v izjemnih primerih so mogoči sestanki preko aplikacije Teams, poleg tega tudi prejmejo dokumente v elektronski obliki. Prednosti pa so tudi za druge državne organe, saj imamo z določenimi organi sklenjene protokole za izmenjavo podatkov G2G, kar omogoča hitrejšo in digitalno pridobivanje podatkov (npr. banke, drugi državni organi), kakor tudi posredovanje podatkov drugim državnim organom, kadar jih potrebujejo za izvajanje svojih nalog (npr. v postopkih javnih razpisov so potrebni podatki o pravnomočnih prekrškovnih odločitvah).

Sistem davčnega potrjevanja računov pri gotovinskem poslovanju so uvedli z namenom vzpostavitve sistema, ki bo omogočal pregledno in zanesljivo evidentiranje gotovinskega prometa davčnih zavezancev in s tem zmanjšal obseg sive ekonomije ter preprečevanje davčnih utaj in goljufov na področju DDV, davka od dohodkov pravnih oseb, davka od dohodkov iz dejavnosti, dohodnine in drugih dajatev. Drugi cilj postopka davčnega potrjevanja računov je pridobitev podatkov o fizičnih osebah, ki pri zavezancih z gotovinskim poslovanjem izdajajo račune za potrebe nadzora in dokazovanja dejansko opravljenega obsega dela fizične osebe in pravilnosti plačanih davkov in prispevkov od dohodka od dela. Tretji cilj sistema davčnih blagajn pa je zagotovitev učinkovitejšega pobiranja obveznih dajatev v skladu z veljavno zakonodajo, kar zagotavlja pravičnejšo porazdelitev obstoječega davčnega bremena. Zavedanje o pravični porazdelitvi davčnega bremena med zavezanci v enakem položaju spodbuja prostovoljno plačevanje davkov, hkrati pa zagotavlja tudi povečanje javnofinančnih prihodkov.

Izzivi na FURS vključujejo nakup in implementacijo novih tehnologij, uvajanje mednarodnih in domačih izmenjav podatkov ter izobraževanje obstoječega kadra. Dodatno je izziv zaposlovanje novega kadra, zlasti analitikov in informatikov, saj jim po obstoječem plačnem sistemu ne morejo ponuditi višine plač, ki bi bile konkurenčne na trgu dela.

Vedno večji obseg digitalnega poslovanja finančne uprave zahteva neprestano izobraževanje zaposlenih glede uporabe novih orodij, kakor tudi glede njihove nadgradnje. Obsežna in raznolika programska podpora v postopkih finančnega nadzora zahteva združevanje določenih opravil, ki so tehnično zahtevna, časovno pa jih uradna oseba ne izvaja dovolj pogosto, da bi lahko zagotovila hitro in učinkovito uporabo (npr. knjiženje odmernih odločb ipd.).

Izvajanje finančnih nadzorov z digitalizacijo vseh procesov omogoča zaposlenim hitrejšo in bolj učinkovito načrtovanje finančnih nadzorov, osredotočanje na bistvene in najzahtevnejše kršitve predpisov, za nadzor katerih je pristojna finančna uprava, hitrejšo izvajanje finančnih nadzorov kakor tudi lažje izvajanje izobraževanja (preko Teams).

- **Davčne goljufije v FURS**

Finančni nadzori so usmerjeni v preprečevanje in ukrepanje v primeru davčnih goljufij. Te so usmerjene v zmanjšanje davčne obveznosti na različnih področjih (npr. DDV, DDPO, dohodnina, delo na črno), zavezanci za davek pa izbirajo različna sredstva za doseganje zelenega učinka. Pri tem prehajajo od najbolj očitnih, neoddaje obračunov, neprijave prihodkov, do najbolj zahtevnih, oblikovanje davčnih shem z dopustnimi pravnimi posli, katerih glavni cilj je izogibanje učinku davčne zakonodaje in s tem doseganje nedopustne davčne ugodnosti.

Srečujejo se z različnimi oblikami davčnih goljufij, ki jih izvajajo posamezniki in podjetja. Najpogostejše oblike davčnih goljufij vključujejo nepravilno prikazovanje prihodkov ali stroškov, neplačevanje ali zmanjševanje davčnih obveznosti, prikrito plačevanje dohodka, uporaba fiktivnih računov ali poslovnih partnerjev ter nepravilno izvajanje davčnih olajšav. Običajno se davčne goljufije izvajajo z namenom zmanjšanja davčne obveznosti ali pridobivanja neupravičenih finančnih koristi.

Digitalizacija seveda pomembno vpliva na zmanjšanje davčnih goljufij in lahko nekatere v določeni meri prepreči (npr. potrjevanje davčnih računov), spet v drugih primerih pa je mogoča njihova hitrejša zaznava in ustrezno ukrepanje (npr. če zavezanec ne prijavi prihodkov v tujini).

Finančna uprava RS uporablja različne informacijske sisteme in tehnologije za obdelavo in analizo podatkov ter izvajanje finančnih nadzorov. Centralna baza podatkov omogoča primerjavo, povezovanje in dopolnjevanje podatkov iz različnih sistemov ter tvori podlago za poslovne odločitve in nadzor davčnih zavezancev. Uvajajo tudi digitalizacijo na področju nadzora, kar vključuje centralni izbor zavezancev in centralno dodeljevanje zadev v nadzor s pomočjo orodja SAP FM. Poleg tega za evidentiranje finančnih obveznosti uporabljajo sistem davčnega knjigovodstva, elektronski dokumentarni sistem EDS omogoča hrambo in vročanje dokumentov v digitalni obliki, prekrškovna evidenca pa omogoča izvajanje prekrškovnih postopkov in obravnavo sumov kaznivih dejanj. Vse te informacijske rešitve in tehnologije pomagajo Finančni upravi tudi pri odkrivanju davčnih goljufij in tveganj ter izvajanju učinkovitih nadzorov.

- **Odkrivanje kaznivih dejanj**

Finančna uprava z drugimi organi sodeluje na več ravneh. Informacije drugih organov o zaznanih davčnih kršitvah v okviru njihovih postopkov predstavljajo vir za izvedbo finančnih nadzorov. V dogovorjenih primerih se izvedejo skupni nadzori z drugimi organi na državnem ali mednarodnem nivoju. Če pa pri izvajanju finančnega nadzora uradna oseba zazna znake kaznivega dejanja, se pripravi kazenska ovadba in posreduje na pristojne organe pregona. S slednjimi Finančna uprava sodeluje tudi v okviru specializiranih preiskovalnih skupin na podlagi Zakona o kazenskem postopku ter v okviru finančnih preiskovalnih skupin

na podlagi Zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora, v primeru utaj na področju DDV pa tudi z Evropskim javnim tožilstvom.

Če finančna uprava zazna utajo davkov, se te okoliščine preverijo v okviru finančnega nadzora. V postopku davčni organ skupaj z zavezancem razčisti dejansko stanje in ugotovi objektivne okoliščine, ki izkazujejo, da zavezanec za davek določenih dohodkov ni prijavil ali pa jih je prijavil neustrezno. Ob ugotovitvi kršitve se v postopku finančnega nadzora izda odmerna odločba, s katero se zavezancu za davek naloži v plačilo ugotovljena davčna obveznost. Do izdaje odločbe lahko davčni organ, kolikor je to potrebno za zavarovanje plačila davčne obveznosti, vzpostavi zavarovanje na premoženju ali dohodkih zavezanca. Skladno z načelom sorazmernosti, pa nato davčni organ svoje ukrepe stopnjuje in po potrebi lahko zavezancu tudi prepove opravljanje dejavnosti in mu zapečati poslovne prostore ali spletno stran. V primeru ugotovitve prekrška, se vodi prekrškovni postopek, kolikor pa so zaznani znaki kaznivega dejanja, pa se pri organu pregona vloži kazenska ovadba.

Preventivni ukrepi, ki jih izvaja Finančna uprava:

- Medijske objave, ki opozarjajo na pravočasnost in pravilnost izpolnjevanja davčnih obveznosti, na pozornost pri sodelovanju v različnih davčnih shemah, s podjetji s sedeži v nesodelujočih jurisdikcijah;
- Spodbujanje pridobitve posebnega statusa ali sklenitve vnaprejšnjega cenovnega sporazuma;
- Na področju DDV: hitro odvzemanje ID št. za DDV, preventivni ukrepi pri dodeljevanju ID št. za DDV, uporaba analitskih orodij za hitro zaznavo sistemskih utaj, izobraževanje inšpektorjev v okviru Finančne uprave RS in v okviru zunanjih (nacionalnih in mednarodnih seminarjev);
- Davčno potrjevanje računov: zavezanci so obveščeni o zaznanih odstopanjih pri davčnem potrjevanju računov;
- S prisotnostjo na terenu (mobilni oddelki): mobilni oddelki so posebej aktivni na področjih boja zoper delo in zaposlovanje na črno, nadzora gotovinskega poslovanja, prevozov v cestnem prometu (predvsem na področju nadzora nad spoštovanjem delovnih časov, odmorov in obveznih počitkov voznikov tovornih vozil in avtobusov ter uporabe tahografov) in nadzorov nad čezmejnimi pošiljanjem odpadkov v cestnem prometu.

Kot najnovejšo tehniko je mogoče izpostaviti uporabo umetne inteligence pri zaznavi davčnih tveganj. Kot takšno uporabljamo prediktivno analitike na področju nadzora obračunov DDPO z odprtokodnim analitskim orodjem KNIME ter na področju DDV.

- **Vpliv digitalnih valut na davčne utaje**

Digitalne valute imajo kompleksen vpliv na ugotavljanje davčnih goljufij, ki ga lahko razdelimo na:

Pozitivni vplivi:

- **Transparentnost transakcij:** Transakcije s kriptovalutami so zabeležene v javni knjigi, imenovani veriga blokov (angl. blockchain). Ta transparentnost lahko olajša sledenje denarnim tokovom in preprečevanje skrivanja dohodka.
- **Nadzor nad transakcijami:** Organizacije, ki sprejemajo digitalne valute kot plačilo, lahko uporabljajo analitična orodja, ki sledijo denarnim tokovom in omogočajo prepoznavanje sumljivih aktivnosti.
- **Avtomatizacija poročanja:** Nekatere države zahtevajo, da izmenjevalci kriptovalut poročajo o transakcijah svojih uporabnikov, kar lahko poveča preglednost in omogoči boljši nadzor nad davčnimi obveznostmi. Slovenija zaenkrat tega ne zahteva.

Negativni vplivi:

- **Anonimnost transakcij:** Kljub temu, da so transakcije zabeležene v javni knjigi verige blokov (angl. blockchain), so za namene davčne uprave anonimne, dokler ne ugotovimo, komu posamezna denarnica pripada, identifikacija posameznih uporabnikov pa je težavna. Hkrati lahko zavezanci pri poslovanju uporabljajo tudi kriptovalute, ki same po sebi zagotavljajo anonimnost, npr. Monero.
- **Davčna utaja:** Ker je nadzor nad transakcijami s kriptovalutami včasih otežen, lahko posamezniki skrivajo svoje dohodke z uporabo digitalnih valut.
- **Težave pri pridobivanju podatkov:** Zaradi anonimnosti in zapletenosti nekaterih kripto transakcij lahko davčni organi in preiskovalci naletijo na težave pri pridobivanju potrebnih informacij za ugotavljanje davčnih goljufij. Hkrati tudi večina ponudnikov storitev, povezanih s kripto sredstvi, ni pripravljena prostovoljno deliti podatkov z davčnimi upravami.

Digitalne valute predstavljajo tako izziv kot tudi priložnost za ugotavljanje davčnih goljufij. Medtem ko lahko transparentnost tehnologije veriženja blokov in avtomatizacija poročanja olajšata nadzor in sledenje transakcijam, lahko anonimnost in druge značilnosti kriptovalut predstavljajo ovire pri učinkovitem ugotavljanju davčnih goljufij. Pomembno je, da se davčni organi in ostali regulatorni organi nenehno prilagajajo razvoju te tehnologije in sprejemajo ustrezne ukrepe za zagotavljanje davčne discipline in preglednosti v digitalnem okolju.

Nadzor in sledenje transakcij z digitalnimi valutami predstavljata izziv zaradi nekaterih specifičnih lastnosti teh valut. Tu je nekaj ključnih izzivov:

- Anonimnost: Nekateri ponudniki omogočajo ustvarjanje anonimnih računov, kar omogoča uporabnikom, da ustvarijo anonimne račune, to pa otežuje povezovanje transakcij z resničnimi identitetami posameznikov. To lahko omeji učinkovitost nadzora in sledenja.
- Uporaba mešalnikov (angl. mixers): Mešalniki so orodja, ki omogočajo mešanje transakcij in zameglitev sledi. To bistveno oteži sledenje transakcijam, lahko se ugotovi, da vsa ta množica pripada le eni transakciji in od kje izvira le s specialnimi orodji.
- Uporaba decentraliziranih borz: Decentralizirane borze omogočajo neposredno trgovanje med uporabniki brez posredniške vloge. To lahko oteži sledenje transakcijam, saj manjka centralna točka, kjer bi se lahko izvedla regulacija in nadzor.
- Pomanjkanje standardiziranih postopkov: Ker se tehnologija kriptovalut še vedno hitro razvija, pogosto primanjkuje standardiziranih postopkov in orodij za učinkovito sledenje transakcijam. To lahko oteži sodelovanje med različnimi organi in agencijami ter omeji uspešnost nadzora. Nujno je potreben nakup orodij za sledenje transakcijam.
- Globalni in presežni vidiki: Ker so kriptovalute globalni pojav in zelo mobilno sredstvo, lahko prehajanje med različnimi jurisdikcijami oteži učinkovito izvajanje nadzora in sledenja transakcijam, saj se lahko različne države razlikujejo v svojih pristopih in zakonodaji.
- Hitrost in obseg transakcij: Tehnologija veriženja blokov (angl. blockchain) omogoča hitre in obsežne transakcije, kar lahko poveča težave pri sledenju transakcijam in obdelavi velike količine podatkov v realnem času.

Vse te izzive je treba upoštevati pri razvoju učinkovitih metod in orodij za nadzor in sledenje transakcijam z digitalnimi valutami. To vključuje razvoj tehnoloških in analitičnih rešitev, sodelovanje med različnimi organi in agencijami ter ustrezno zakonodajo, ki lahko pomaga pri soočanju s temi izzivi.

Izboljšanje učinkovitosti pri odkrivanju in reševanju davčnih goljufij, povezanih z digitalnimi valutami, zahteva celosten pristop, ki vključuje tako tehnološke kot tudi organizacijske ter pravne rešitve, in sicer:

- Izobraževanje in usposabljanje: Zagotovitev ustrezne izobrazbe in usposabljanja za zaposlene v FURS je ključnega pomena, tako z vidika delovanja digitalnih valut, njihovih potencialnih davčnih posledic in najnovejših tehnik za odkrivanje goljufij.
- Analitična orodja: Uporaba specializiranih analitičnih orodij za sledenje transakcijam s kriptovalutami izboljša sposobnost odkrivanja sumljivih dejavnosti. To vključuje uporabo naprednih algoritmov za prepoznavanje nenavadnih vzorcev transakcij in identifikacijo potencialnih goljufij.
- Sodelovanje z industrijo: Sodelovanje z izmenjevalci kriptovalut, ponudniki plačilnih storitev in drugimi akterji v kripto industriji, da bi razvili skupne standarde in postopke

za boj proti davčnim goljufijam. To lahko vključuje izmenjavo informacij o sumljivih dejavnostih in skupno delo pri razvoju učinkovitih rešitev.

- **Regulativni okvir:** Ustvarjanje jasnega in doslednega regulativnega okvira za kriptovalute pomaga pri preprečevanju goljufij in zagotavljanju odgovornosti. To vključuje zahteve po poročanju o transakcijah, identifikaciji uporabnikov in izvajanju preventivnih ukrepov proti pranju denarja.
- **Analiza podatkov in umetna inteligenca:** Uporaba naprednih analitičnih metod, kot sta strojno učenje in umetna inteligenca, pomaga pri obdelavi velikih količin podatkov in identifikaciji sumljivih vzorcev. To omogoča hitrejša in bolj natančno odkrivanje davčnih goljufij.
- **Krepitev sodelovanja med različnimi organi:** Sodelovanje med različnimi nacionalnimi in mednarodnimi organi za nadzor izboljša izmenjavo informacij, usklajevanje preiskav in učinkovitost pri reševanju prekomernih primerov davčnih goljufij.

Za učinkovit boj proti davčnim goljufijam, povezanim z digitalnimi valutami, je ključen celovit pristop, ki vključuje tehnološke, organizacijske in pravne ukrepe ter sodelovanje med vsemi relevantnimi deležniki.

Uporaba digitalnih valut bo imela pomemben vpliv na prihodnjo davčno politiko in ukrepe v Sloveniji na več načinov:

- **Prilagajanje davčne zakonodaje:** To vključuje opredelitev davčnega statusa digitalnih valut, uvedbo novih davčnih obveznosti za transakcije s kriptovalutami ter določanje postopkov za obdavčitev dohodkov in kapitalskih dobičkov iz digitalnih valut.
- **Nadzor transakcij in preprečevanje goljufij:** To vključuje uvedbo zahtev po poročanju o transakcijah in identifikaciji uporabnikov na izmenjavah kriptovalut ter nakup ali razvoj lastnih analitičnih orodij za sledenje transakcijam.
- **Spodbujanje inovacij in tehnološkega razvoja:** Slovenija se je že odločila spodbujati inovacije v tehnologiji veriženja blokov (angl. blockchain) in digitalnih valutah s pomočjo davčnih olajšav ali drugih spodbud.
- **Mednarodno sodelovanje:** Ker so digitalne valute globalen pojav, se znotraj EU v okviru odprtokodne porazdeljene knjige in kriptovalute, zasnovane za IoT (IOTA tehnologija) in drugih institucij izvaja mednarodno sodelovanje. Pripravljajo se skupni standardi in pristopi k poročanju o transakcijah s kriptovalutami. Države si intenzivno izmenjujejo izkušnje pri postopanju pri obdavčitvi kriptovalut in kako jih obravnavajo v posameznih državah.
- **Prilagajanje infrastrukture in postopkov:** Uporaba digitalnih valut zahteva tudi posodobitev infrastrukture in postopkov za zbiranje, obdelavo in analizo podatkov o transakcijah. To bo moralo vključiti tudi izobraževanje in usposabljanje zaposlenih za obravnavanje posebnosti transakcij s kriptovalutami.

V prihodnosti bo ključno, da države sprejmejo proaktivne ukrepe za prilagoditev digitalni ekonomiji in zagotovijo, da je davčna politika ustrezno prilagojena tem novim tehnološkim

trendom. To bo omogočilo boljše nadzorovanje davčnih prihodkov, preprečevanje davčnih goljufij in spodbujanje inovacij v digitalnem sektorju.

5.2.2 Analiza odgovorov na vprašalnik podjetja Numera+

Podjetje Numera+ digitalizacijo v svoje procese uvaja s pomočjo računovodskega programa Vasco. Vasco je program, ki se uporablja za zaščito spletnih storitev, aplikacij in naprav. Omogoča povečanje varnosti pri dostopu do informacij in preprečuje vdore in zlorabo podatkov nepooblaščenim osebam.

Podjetje s pomočjo digitalizacije pospeši sam proces računovodstva, na primer: danes je knjiženje že bistveno bolj avtomatizirano, kar pomeni, da ostane več časa za analizo podatkov in se lahko bolj podrobno poglobijo v sam pomen podatkov. S tem tudi lažje odkrivajo napake.

Hitrejša vnašanje podatkov (knjiženje) povečuje učinkovitost in natančnost vnosov podatkov, zmanjšalo se je število papirnatih dokumentacije. Digitalizacija omogoča večjo preglednost in sledljivost podatkov. Za največji izziv, s katerim pa se soočajo v podjetju Numera+, bi izpostavila navajanje strank na nove sisteme in zagotoviti še večjo varnost vseh podatkov.

Trenutno je manj zaposlenih kot v preteklosti, saj zaradi tehnologije hitreje in bolj natančno vnašajo podatke, imajo manj papirologije in zato potrebujejo posledično manj oseb. Investicija v nove tehnologije še ni pokazala večjega bremena, saj so se digitalizirali zgolj s pomočjo izbranega računovodskega programa Vasco. V prihodnosti se imajo še namen digitalizirati in pričakujejo, da bodo potrebna finančna investicija in nova znanja.

Digitalizacija jim omogoča, da se strankam lahko še bolj posvetijo in da imajo več časa, saj program nekatere stvari izvede sam, zato se lahko lažje posvetijo strankam. Digitalizacija je prinesla hitrejša in bolj natančna procesa, večjo preglednost in sledljivost podatkov, hitreje najdejo potrebne podatke in tako tudi hitreje rešijo probleme s katerim se soočajo.

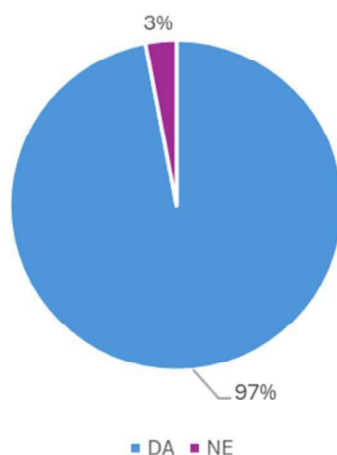
Aplikacija eDavki omogoča pregled nad poslovanjem, tako podjetju kot računovodji, e-računi, ki jih uporablja že nekaj strank, avtomatizirajo sam proces knjiženja in s tem prihranijo čas. V podjetju so se že srečali s kaznivim dejanjem. Bolj natančno s ponarejanjem podatkov, ki strankam nudijo finančno korist, vendar s temi dejanji ogoljufajo državo. Z uvedbo digitalizacije pa pričakujejo, da se bodo kazniva dejanja zmanjšala, saj podatke lažje spremljajo in nadzorujejo. Podjetje se nenehno zavzema za zaščito pred zlorabo in hekerskimi napadi, pri čemer jim pomagajo bližnji informatiki, ki skrbijo za varnost naših podatkov in redno izvajajo zaščitne ukrepe.

5.2.3 Analiza odgovorov anketnega vprašalnika

1. Vprašanje: Ali ste že kdaj slišali za digitalne valute? (kriptovalute, alternativne valute)

Odgovori na prvo vprašanje ankete me niso presenetili, saj se o digitalnih valutah vedno več govori in se jih vpeljuje v življenja. Iz naslednje slike 10 je razvidno, da je na vprašanje kar 97 % anketirancev odgovorilo z DA, torej da so za digitalne valute že slišali, in samo 3 %, torej 4 osebe, še niso slišale za digitalne valute, kar sem predvidevala, saj je bilo tudi nekaj starejših vključenih v anketo.

Slika 10: Ali ste že kdaj slišali za digitalne valute?

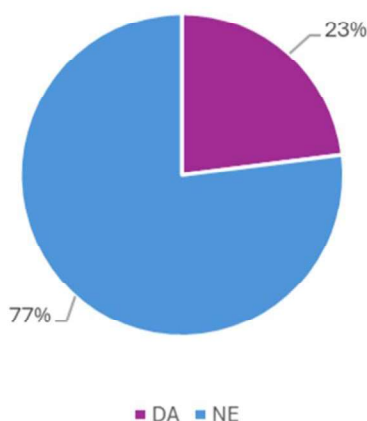

Vir: lastno delo.

2. Vprašanje: Ali imate v lasti digitalne valute?

Za odgovor na naslednje vprašanje nisem imela pričakovanj, saj sama poznam digitalne valute in sem obkrožena z ljudmi, ki jih imajo, vendar to ne pomeni, da jih poznajo ali imajo vsi. Odgovor me je malo presenetil, ker sem pričakovala, da bo imelo več udeležencev v lasti digitalne valute, vendar se zavedam, da je to poznano, a še neraziskano področje. Na vprašanje je 23 %, torej 30 anketirancev, odgovorilo, da ima v lasti digitalne valute, in 77 %, torej 100 anketirancev, je odgovorilo z NE, kar je razvidno iz slike 11.

Slika 11: Ali imate v lasti digitalne valute?

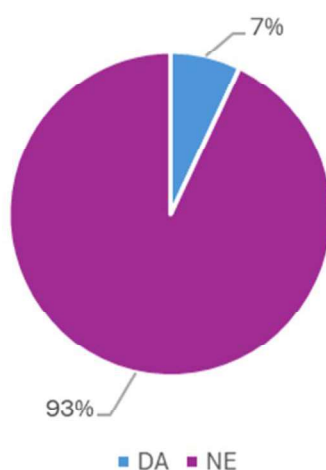

Vir: lastno delo.

3. Vprašanje: Ali ste kdaj uporabili digitalne valute z namenom izogibanja davkom?

Naslednje vprašanje se je navezovalo na zgornje vprašanje in je bilo postavljeno zgolj tistim, ki so odgovorili, da imajo v lasti digitalne valute. Torej je na to vprašanje odgovarjalo 30 udeležencev. Iz spodnje slike 12 je razvidno, da sta 2 udeleženca (7 %) uporabila digitalne valute z namenom izogibanja davkom, preostalih 93 % pa je odgovorilo z NE. Pri odgovoru me je presenetilo, da je kdorkoli odgovoril z DA, saj po navadi osebe tudi, če storijo to dejanje, tega ne želijo priznati.

Slika 12: Ali ste kdaj uporabili digitalne valute z namenom izogibanja davkom?

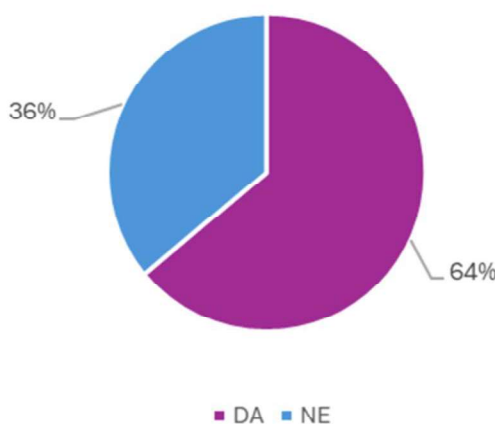

Vir: lastno delo.

4. Vprašanje: Ste mnenja, da zaradi digitalnih valut prihaja do pogostejših davčnih goljufij?

Na vprašanje, ali so mnenja, da zaradi digitalnih valut prihaja do pogostejših davčnih goljufij, je 64 % anketirancev odgovorilo z da, kar je 84 udeležencev. 36 % pa jih je bilo mnenja, da digitalne valute niso razlog za pogostejše davčne goljufije, kar je razvidno iz slike 13. Z vprašanjem sem želela od anketirancev pridobiti mnenje o povezavi med digitalnimi valutami in zlorabljanjem le-teh; več kot polovica jih misli, da je to razlog, da prihaja do več davčnih prevar.

Slika 13: Ste mnenja, da zaradi digitalnih valut prihaja do pogostejših davčnih goljufij?

Vir: lastno delo.

5.3 Diskusija rezultatov

1. S katerimi izzivi se v času digitalizacije srečujejo davčno računovodstvo in računovodje?

Digitalizacije je prinesla veliko novih rešitev in izzivov na vseh področjih ter je vedno bolj vključena v naša življenja. V nalogi sem se osredotočila predvsem na računovodstvo in še bolj poglobljeno na davčno računovodstvo. Zanima me, kakšne spremembe je prinesla tehnologija v podjetja in s kakšnimi izzivi se mora FURS posledično soočiti. Preko sekundarnih virov, strokovne literature in raziskav sem ugotovila, da se vedno več uporablja novih programov, aplikacij in drugih tehnologij. S tem se je papirologija skoraj izničila in tudi delovna mesta so se zmanjšala. Podjetja uvajajo nove programe, ki jim pomagajo knjižiti podatke in tako zagotavljajo bolj natančne in hitrejše vnose, kar pomaga preprečiti morebitne goljufije. Digitalizacija pa poleg prednosti prinaša tudi izzive, s katerimi se soočajo podjetja. Najbolj zahteven izziv bi lahko bil, da je varovanje podatkov, saj je vedno več napadov in kraj podatkov, ki se jih lahko zlorabi in tako povzroči škoda drugim. Med preostale izzive

pa sodijo tudi spremembe v delovnem okolju, usposabljanje zaposlenih, uporaba umetne inteligence itd.

Skozi intervju sem izvedela, da finančna uprava RS vpeljuje digitalizacijo v svoje procese, ki vključuje centralno bazo podatkov za primerjanje, dopolnjevanje in povezovanje podatkov iz transakcijskih sistemov. Digitalizacija omogoča uporabo sodobnih metod in informacijskih orodij, kot sta profiliranje davčnih zavezancev, strojno učenje. Vključitev digitalizacije v nadzorne procese pa prinaša tudi centralno analizo tveganja, centralno dodeljevanje zadev v nadzor ter elektronske inšpekcije pri zavezancih, ki elektronsko obdelujejo podatke. Prednosti digitalizacije za Finančno upravo, zavezance in druge državne organe vključujejo enkratno posredovanje podatkov, elektronsko komuniciranje, digitalno pridobivanje podatkov ter hitrejša in učinkovitejša postopke. Sistem davčnega potrjevanja računov pri gotovinskem poslovanju je privedel do bolj preglednega evidentiranja gotovinskega prometa, zmanjšanja sive ekonomije ter preprečevanja davčnih utaj in goljufij pri plačevanju davkov. Poleg tega digitalizacija v finančnih nadzorih obsega tudi sistemsko ureditev davčnega knjigovodstva, elektronski dokumentarni sistem in aplikacijo za evidentiranje prekrškov.

Trudijo se vpeljati digitalizacijo v vse procese in s tem olajšati pregled podatkov ter izboljšati nadzor. Omogoča jim izvajanje finančnih nadzorov hitreje in bolj učinkovito, osredotočajo se lahko na bistvene in najzahtevnejše kršitve predpisov in tudi lažje izobražujejo zaposlene (Teams) o nenehnih spremembah. Digitalizacija je po mnenju intervjuvanca iz FURS pomembno vplivala na zmanjšanje goljufij in lahko celo nekatere v določeni meri prepreči.

Poleg prednosti pa digitalizacija prinaša tudi izzive v finančni upravi, ki vključujejo predvsem nakup in implementacijo novih tehnologij, izmenjavo podatkov ter izobraževanje kadra. Zaposlovanje novega kadra, zlasti analitikov in informatikov, predstavlja dodaten izziv zaradi omejenih plač. Potrebna so tudi neprestana izobraževanja zaposlenih za uporabo in nadgradnjo novih orodij.

Povprašala pa sem tudi zaposleno v podjetju Numera+, s katerimi izziv in spremembami pa se soočajo oni. V intervjuju sem izvedela, da so digitalizacijo v podjetje vpeljali skozi procese s pomočjo računalniškega programa Vasco. Pomaga jim pri hitrejšem vnosu računovodskih podatkov, ki je postalo bolj avtomatizirano, in tako se oni lahko bolj posvetijo strankam in njihovim potrebam. Kot največji izziv pa so izpostavili navajanje strank na nove sisteme in zagotavljanje varnosti podatkov, da ne bi prihajalo do zlorab, za katere pa skrbijo bližnji informatiki, ki redno izvajajo zaščitne programe.

Po mojem mnenju se procesi in upravljanje zelo spreminja za delo računovodje ali davčnega strokovnjaka, vendar digitalizacija prinaša z izzivi tudi rešitve in če le-te izkoristimo pravočasno, se nimamo česa bati. Vseeno pa sem skozi nalogo ugotovila, da digitalizacija prinaša več pozitivnih sprememb kot nerešljivih izzivov.

2. S katerimi izzivi se zaradi digitalizacije sooča Finančna uprava Republike Slovenije?

Kot je že bilo omenjeno, izzivi na FURS predstavljajo predvsem nakup in implementacijo novih tehnologij ter izobraževanje kadra. V intervjuju sem se osredotočila predvsem na vpliv digitalizacije v zvezi z davčnimi napakami in prevarami. Finančni nadzori so usmerjeni v preprečevanje davčnih goljufij z zmanjševanjem davčnih obveznosti na različnih področjih. Zavezanci za davek uporabljajo različna sredstva za doseganje tega, od neoddaje obračunov do oblikovanja davčnih shem. Digitalizacija pa ne le pomembno vpliva na zmanjšanje davčnih goljufij, ampak lahko tudi nekatere v določeni meri prepreči (npr. potrjevanje davčnih računov), spet v drugih primerih pa omogoča hitrejšo zaznavo in ustrezno ukrepanje (npr. če zavezanec ne prijavi prihodkov v tujini).

Finančna uprava sodeluje z drugimi organi na več ravneh, pri čemer informacije o zaznanih davčnih kršitvah drugih organov služijo kot vir za izvajanje finančnih nadzorov. V primeru sumov kaznivih dejanj se pripravi kazenska ovadba in posreduje pristojnim organom pregona. Finančna uprava sodeluje tudi v specializiranih preiskovalnih skupinah in finančnih preiskovalnih skupinah ter v primeru utaj DDV tudi z Evropskim javnim tožilstvom. Izvajajo preventivne ukrepe za preprečevanje davčnih goljufij in utaj, kot so medijske objave, izobraževanje inšpektorjev, davčno potrjevanje računov ter mobilni oddelki za nadzor na terenu. V primeru ugotovitve utaje davkov se izda odmerna odločba, ki zavezancu naloži plačilo davčne obveznosti, lahko pa se stopnjuje tudi do prepovedi opravljanja dejavnosti in zapečatenja poslovnih prostorov. V primeru prekrška se vodi prekrškovni postopek, pri kaznivem dejanju pa se vloži kazenska ovadba pri organu pregona.

Kot najnovejšo tehniko za razkrivanje davčnih goljufij pa so v intervjuju izpostavili uporabo umetne inteligence pri zaznavi davčnih tveganj. Uporabljajo prediktivne analitike na področju nadzora obračunov DDPO z odprtokodnim analitskim orodjem KNIME ter na področju DDV.

Odločila sem se, da kot zanimivost v intervjuju podjetje povprašam po morebitnih kaznivih dejanjih in potrdili so mi, da so se že srečali z davčnimi goljufijami, bolj natančno s ponarejanjem podatkov, ki bi strankam nudilo finančno korist. Iz tega lahko razberemo, da preden pridejo podatki do FURS, se že dogajajo davčne goljufije ali prevare in zato je res potrebno, da imajo dobra orodja, s katerimi lahko le-te odkrijejo pravočasno in jih preprečijo.

Izpostavila sem že, da je digitalizacija Finančni upravi omogočila lažje odkrivanje in preprečevanje davčnih goljufij, prevar ali napak. Zato jim tudi največji izziv predstavlja vpeljava novih tehnologij, saj se zavedajo, da z uporabo vedno sodobnejših tehnologij olajšajo delo sebi in lažje preprečijo kazniva dejanja.

3. Kako digitalne valute vplivajo na ugotavljanje in reševanje davčnih goljufij na FURS?

Skozi intervju sem ugotovila, da digitalne valute predstavljajo kompleksen vpliv na ugotavljanje davčnih goljufij. Pozitivni učinki vključujejo transparentnost transakcij, nadzor nad transakcijami in avtomatizacijo poročanja. Negativni učinki pa vključujejo anonimnost transakcij, možnost davčne utaje in težave pri pridobivanju podatkov. Kljub izzivom, ki jih predstavljajo digitalne valute, je ključno, da davčni organi sprejmejo ukrepe za zagotavljanje davčne discipline in preglednosti v digitalnem okolju.

Naredila pa sem tudi krajšo anketo, saj me je zanimalo, koliko posameznikov pozna digitalne valute in jih ima v lasti. Kar 97 % je odgovorilo, da digitalne valute pozna in 23 % jih je označilo, da ima digitalne valute v lasti. Podatki niso presenetljivo visoki, vendar pričakujem, da bo v prihodnosti več oseb, ki bodo imele v lasti digitalne valute. Od vseh vprašanih pa jih je kar 64 % odgovorilo, da so mnenja, da digitalne valute vplivajo na povečanje davčnih goljufij.

V intervjuju s FURS mi je intervjuvanec podal odgovor, da za njih digitalne valute predstavljajo tako priložnost kot tudi izziv pri odkrivanju davčnih goljufij. Transparentnost tehnologije veriženja blokov (angl. blockchain) in avtomatizacija poročanja olajšata nadzor in sledenje transakcijam, po drugi strani pa anonimnosti in druge značilnosti kriptovalut predstavljajo veliko oviro pri odkrivanju davčnih goljufij. Zaradi specifičnih lastnosti teh valut nadzor in sledenje transakcij z digitalnimi valutami predstavljata velik izziv. Anonimnost, uporaba mešalnikov, decentralizirane borze, pomanjkanje standardiziranih postopkov, globalni vidiki ter hitrost in obseg transakcij so ključni faktorji, ki otežujejo učinkovito nadzorovanje in sledenje transakcijam. Ključno za premagovanje izzivov pa je po mnenju zaposlenih na FURS razvoj tehnoloških in analitičnih rešitev, sodelovanje med organi in ustrezna zakonodaja.

Za uspešno odkrivanje in reševanje davčnih goljufij, povezanih z digitalnimi valutami, je potreben celosten pristop. Ta vključuje izobraževanje zaposlenih, uporabo specializiranih analitičnih orodij, sodelovanje z industrijo, jasen regulativni okvir, uporabo analize podatkov in umetne inteligence ter krepitev sodelovanja med organi. Ključnega pomena je tudi združevanje tehnoloških, organizacijskih in pravnih rešitev ter sodelovanje vseh relevantnih deležnikov.

V prihodnje bo imela uporaba digitalnih valut pomemben vpliv na davčno politiko in ukrepe v Sloveniji. Med njimi bo prilagajanje davčne zakonodaje, nadzor transakcij in preprečevanje goljufij, spodbujanje inovacij in tehnološkega razvoja, mednarodno sodelovanje in prilagajanje infrastruktur in postopkov. V prihodnosti bo ključno, da države uvedejo preventivne ukrepe za prilagoditev digitalni ekonomiji in poskrbijo, da se davčna politika prilagodi tem novim tehnološkim trendom. S tem bomo lahko bolje nadzorovali davčne prihodke, preprečili davčne goljufije in spodbudili inovacije v digitalnem sektorju.

5.4 Predlogi za izboljšave

V nadaljevanju sem se odločila našteti in podrobneje predstaviti tri predloge za izboljšave, ki bi FURS ali tudi kateremu drugemu lahko prišli prav. Osredotočila sem se na izobraževanje zaposlenih o novostih, večje sodelovanje med inštitucijami in inovacije. Moji predlogi so naslednji:

- **Kratki izobraževalni videi o procesih, storitvah in produktih**

Pri prvem predlogu za izboljšavo sem se odločila na podlagi podatkov, ki smo jih pridobili z anketo, izvedeno pri predmetu Računovodstvo javnega sektorja. Anketa je raziskovala storitve in procese na FURS ter vpliv digitalizacije na le-te. Spremembe in izboljšave, ki so jih anketiranci predlagali, sem priložila pod prilogo 4. Anketiranci so izrazili željo po večji informiranosti, bolj podrobnih navodilih in manj zapletenemu sistemu. Moj predlog za izboljšavo pa se ne veže zgolj na uporabnike, ampak na celoten proces, torej tudi na zaposlene v podjetju, saj je v dobi digitalizacije zelo pomembno, da zaposlene izobražujemo in ustrezno pripravimo na delo z orodji. S tem bi zaposleni veliko hitreje odkrili napake ali kazniva dejanja in jih lažje preprečili. Uporabniki pa bi lažje uporabili orodja, ki jih FURS ponuja, in tako bi manj pogosto prihajalo do morebitnih neželenih davčnih napak.

- **Izobraževanja na temo GDPR, kibernetiki napadi, kriptovalute**

Izboljšanje izobraževanja zaposlenih na področju GDPR, kibernetičnih napadov in kriptovalut je ključno za zagotovitev varnosti in skladnosti podjetja. Predlagam uvedbo celovitega izobraževalnega programa, ki vključuje interaktivne delavnice, spletne tečaje in simulacije kibernetičnih napadov. Program naj se osredotoči na ključne principe GDPR, kot so pravice posameznikov in obveznosti podjetij, ter na prepoznavanje in obvladovanje kibernetičnih groženj. Priporočam, da se vključijo primeri resničnih situacij, ki ponazarjajo posledice neupoštevanja GDPR in posledice kibernetičnih napadov, kot so kraje podatkov in zlorabe. Del programa naj bo tudi namenjen razumevanju kriptovalut, njihovih tveganj in potencialnih zlorab v povezavi s kibernetično varnostjo.

- **Oddelek za inovacije**

Naslednji predlog za izboljšavo pa se nanaša na inovacije, saj le-te omogočajo in prinašajo lažjo izvedbo procesov. Oddelek za inovacije bi bil namenjen zbiranju in ustvarjanju novih idej na davčnem področju, med temi pa bi se posvečali tudi davčnim prevaram. Moje mnenje je, da umetna inteligenca prinaša zelo veliko rešitev na vseh področjih in je še zdaleč nismo izkoristili v celoti. Zato bi bil moj predlog, da se iščejo nove rešitve, kako bi najlažje odkrili davčne prevare ali goljufije oziroma kako bi to najlažje tehnologija naredila za nas. Saj le-ta ne prinaša zgolj rešitev, ampak tudi vedno nove in nove načine za prevare, proti katerim se bodo borili davčni organi. Zato pa se bodo morali posodabljeni tudi sistemi davčnih organov, da bodo lažje sledili in preprečevali kazniva dejanja.

6 SKLEP

Campbell in Hanschitz (2018) v svoji raziskavi poudarjata, da digitalizacija, avtomatizacija in družbeni mediji spreminjajo način razmišljanja in reševanja kompleksnih nalog. Spletne platforme, kot sta Google in Amazon, se vse pogostejše uporabljajo za iskanje odgovorov na zapletena vprašanja. Kompleksnost davčnih sistemov se obravnava v kontekstu digitalizacije in motenj, s potencialom, da digitalna davčna administracija nadomesti sedanje sisteme in izboljša učinkovitost za posameznike in podjetja. Poznana davčna politika je potrebna za zagotovitev učinkovitosti digitalnih orodij v obdavčevanju in vodi k nadaljnjim izboljšavam davčnih sistemov.

V nalogi sem se odločila raziskati področje vpliva digitalizacije na davčne napake in prevare. Skozi nalogo sem s pomočjo sekundarnih podatkov, strokovne literature, raziskav, intervjuja in ankete prišla do podatkov, da sem lahko odgovorila na raziskovalna vprašanja. V teoretičnem delu sem se osredotočila na vpliv digitalizacije na računovodstvo in v nadaljevanju na davke ter posledično na davčne prevare in napake. Kar nekaj raziskav in avtorjev omenja, da digitalizacija pozitivno vpliva na tovrsten problem in pomaga preprečevati morebitna kaziva dejanja.

Skozi raziskovanje letnih poročil Finančne uprave Republike Slovenije sem pridobila podatke, ki nakazujejo znatno zmanjšanje kaznivih dejanj iz leta 2022 v leto 2023, kar lahko pripišemo tehnološkim orodjem, ki jih uporabljajo za preprečevanje goljufij in prevar. Bolj podrobne in razširjene podatke pa sem pridobila iz intervjuja, kjer so opisali, na kakšen način in s kakšnimi orodji se soočajo z davčnimi prevarami in napakami. Digitalizacijo se trudijo vpeljati v vse procese ter s tem omogočiti lažje in hitrejše finančne nadzore. Omogoča pa jim tudi sodelovanje z drugimi organi, ker pripomore še do dodatnih podatkov za hitrejše preprečevanje kaznivih dejanj. Ugotovila sem, da so zaradi digitalizacije bolj natančni in hitrejši vnosi podatkov, kar pomaga preprečevati goljufije in napake. Kljub temu se podjetja in FURS soočajo s številnimi izzivi, kot so varovanje podatkov, nakup in implementacija novih tehnologij ter izobraževanje kadra. Finančna uprava se aktivno spopada z davčnimi goljufijami in uporablja različne tehnološke rešitve, kot je umetna inteligenca, za preprečevanje davčnih utaj.

Digitalne valute predstavljajo kompleksen vpliv na ugotavljanje in reševanje davčnih goljufij, saj omogočajo tako transparentnost kot anonimnost transakcij. Za uspešno odkrivanje in reševanje davčnih goljufij, povezanih z digitalnimi valutami, bo ključno sodelovanje med organi, izobraževanje zaposlenih ter uporaba sodobnih analitičnih orodij. V prihodnosti bo pomembno, da države prilagodijo davčno politiko novim tehnološkim trendom in spodbujajo inovacije v digitalnem sektorju. Skupaj z ustrezno zakonodajo in s sodelovanjem vseh relevantnih deležnikov lahko uspešno naslovimo izzive, ki jih prinaša digitalna transformacija na področju davčnega računovodstva.

Nalogo bi zaključila z analizo, da je digitalizacija ključna pri preprečevanju davčnih prevar in napak, vendar je potrebno stalno spremljanje in nadgradnja davčnih sistemov ter sodelovanje med različnimi deležniki za učinkovito izvajanje davčne politike. Digitalizacija prinaša več prednosti kot izzivov na področju davčnih prevar ali napak, zaradi boljše sledljivosti, natančnosti in shranjevanja podatkov. Nove tehnologije prinašajo nove rešitve za preprečevanje kaznivih dejanj, potrebno pa jih je le pravilno uporabiti.

Digitalizacija je nedvomno prinesla številne prednosti in olajšave pri poslovanju, vendar pa je hkrati odprla tudi nova vrata za izvajanje davčnih prevar in napak. Zato je ključnega pomena, da se države in podjetja nenehno prilagajajo in izboljšujejo svoje mehanizme za preprečevanje in odkrivanje davčnih prevar ter napak v digitalnem okolju. Le tako lahko zagotovimo pošteno in učinkovito davčno politiko za vse državljane in podjetja.

LITERATURA IN VIRI

1. Abramson, K. (2023, 3. marec). Accounting in sight news. *6 Trends That Are Shaping the Future of Tax and Accounting*. <https://www.accountex.co.uk/insight/2023/03/03/6-trends-that-are-shaping-the-future-of-tax-and-accounting/>
2. Alm, J. (2021). Tax evasion, technology, and inequality. *Econ Gov.*, 321–343.
3. Amzuica, B. F., Mititelu, R. A. in Nişulescu, I. (2023). Digitalization of Business – Implications on Tax Evasion Dimensions. *Proceedings of the International Conference on Business Excellence*, 17(1), 1888–1896.
4. Asquith, R. (2024, 8. januar). *Tax authorities adopt AI for tax fraud and efficiencies* <https://www.vatcalc.com/artificial-intelligence/tax-authorities-adopt-ai-for-tax-fraud-and-efficiencies/>
5. Bavec, C., Kovačič, A., Krisper, M., Rajkovič, V. in Vintar, M. (2018). *Slovenija na poti digitalne preobrazbe*. Fakulteta za računalništvo in informatiko Univerze v Ljubljani.
6. Bhimani, A. (2021). *Accounting disrupted. How digitalization is changing Finance*. Wiley.
7. Birobonus. (brez datuma). *Na kaj moramo paziti, da ne bomo nehote postali del davčnega vrtiljaka?* <https://racunovodstvo-bonus.si/davcni-vrtljak/>
8. Buck, C. in Eder, D. (2018). *The Impact of Digitization on Business Models-A Systematic Literature Review*. https://www.researchgate.net/publication/325756370_The_Impact_of_Digitization_on_Business_Models_-_A_Systematic_Literature_Review
9. Bygern, K. (2016). *The digitalization impact on accounting firms business models* (magistrsko delo). KTH Industrial Engineering and Management.
10. Campbell, D. F. J. in Hanschitz, G. (2018). *Digitalization of Tax: Epistemic Tax Policy*. https://www.researchgate.net/profile/Georg-Christoph-Hanschitz/publication/321766946_Digitalization_of_Tax_Epistemic_Tax_Policy/links/5cf511ea299bf1fb18539153/Digitalization-of-Tax-Epistemic-Tax-Policy.pdf

11. Carbonara, E. in Tagliaventi, M. R. (2023). *SMEs in the Digital Era: Opportunities and Challenges of the Digital Single Market*. Elgar.
12. Case, S. (2023, 20. november). *The Pros and Cons of Making Tax Digital: Is it Worth the Hype?* <https://financebox.co.uk/articles/2023-11-20-the-pros-and-cons-of-making-tax-digital-is-it-worth-the-hype>
13. Chen, Y. (2021). Analyze the Development Model of Tax Accounting and Financial Accounting Based on MATLAB Software. *Journal of Physics: Conference Series*, 1744(4).
14. Čokelc, S. (brez datuma). *Davčne utaje*. <https://revidicom.si/wp-content/uploads/2019/07/Davcne-utaje-2007-2008.pdf>
15. Dečman, N., Mališ, S. S. in Šačar, I. M. (2019). Digitalization of accounting and tax processes - challenges and opportunities for accountants and tax administrators. *Proceedings of FEB Zagreb International Odyssey Conference on Economics and Business*. 1(1).
16. Delić, A., Škrinjar, K. in Čakarić, M. (2019, 7. maj). *Grand Theft Europe*: Velika davčna kraja EU*. <https://www.ostro.si/si/zgodbe/grand-theft-europe-velika-davcna-kraja-eu>
17. Digital Direction. (2023, 25. maj). *8 Key Trends in Digital Transformation for Restaurant Owners in 2023: Essential Insights*. <https://digitaldirections.com/digital-transformation-restaurants/>
18. European Commission. (2021, 2. december). *VAT Gap: While gap continues to decrease, EU countries lost €134 billion in VAT revenues in 2019*. <https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/vloegpkzk4s5?ctx=vh7doshlc bzz>
19. European Commission. (2023). *VAT gap in the EU – 2023 report*. <https://data.europa.eu/doi/10.2778/911698>
20. Evropska komisija. (brez datuma). *Indeks digitalnega gospodarstva in družbe (DESI) 2022 Slovenija*. <https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/88759>
21. FasterCapital. (2024, 22. april). *Tax evasion: Curbing Tax Evasion through a Proportional Tax System* [objava na blogu]. Pridobljeno 6. junija 2024 s <https://fastercapital.com/content/Tax-evasion--Curbing-Tax-Evasion-through-a-Proportional-Tax-System.html#The-Role-of-Technology-in-Curbing-Tax-Evasion.html>
22. Finančna uprava Republike Slovenije – FURS. (2019). *Davek na dodano vrednost*. https://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Nadzor/Podrocja/Financni_nadzor/Opis/Poslovanje_z_neplacujocimi_gospodarskimi_subjekti_in_odgovornost_gospodarskih_subjektov_zaplacilo_utajenih_davcnih_obveznosti.docx
23. Finančna uprava Republike Slovenije – FURS. (2023). *Letno poročilo finančne uprave republike Slovenije za leto 2022*. <https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/FURS/Strateski-dokumenti/2023/Letno-porocilo-Financne-uprave-za-leto-2022.pdf>
24. Finančna uprava Republike Slovenije – FURS. (2024a, 18. april). *O Finančni upravi Republike Slovenije*. <https://www.gov.si/drzavni-organi/organi-v-sestavi/financna-uprava-republike-slovenije/o-upravi/>

25. Finančna uprava Republike Slovenije – FURS. (2024b). *Letno poročilo finančne uprave Republike Slovenije za leto 2023*. <https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/FURS/Strateski-dokumenti/2024/Letno-porocilo-Financne-uprave-za-leto-2023.pdf>
26. Finančna uprava Republike Slovenije – FURS. (brez datuma). *Program dela 2023*. <https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/FURS/Strateski-dokumenti/2023/Program-dela-Financne-uprave-za-leto-2023.pdf>
27. Garkushenko, O. M. in Kuvaldina, O. O. (2021). Problems and the future of corporate income tax and VAT in the conditions of digitalization. *Economy of Industry* 3(95), 52–69.
28. Gospodarska zbornica Slovenije – GZS. (2022). *Za večjo digitalno ambicijo*. <https://www.gzs.si/Portals/Panoga-ZIT/ZIT%20Ogledalo%202022.pdf>
29. Gulin, D., Hladika, M. in Valenta, I. (2019). Digitalization and the Challenges for the Accounting Profession. *Entrenova*, 12(14), 428–437.
30. Gupta, S., Keen, M., Shah, A. in Verdier, G. (2017). *Digital revolution in public finance*. International Monetary Fund.
31. Hadzhieva, E. (2019). *Impact of Digitalisation on International Tax Matters Challenges and Remedies*. <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/161104/ST%20Impact%20of%20Digitalisation%20publication.pdf>
32. Houben, R. in Snyers, A. (2018). *Cryptocurrencies and blockchain Legal context and implications for financial crime, money laundering and tax evasion*. <https://repository.uantwerpen.be/docman/irua/80a4a6/152140.pdf>
33. Jahier, L. (2019). *Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Obdavčitev v digitaliziranem gospodarstvu*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018IE2781&from=SL>
34. Kaplan. (2024, 17. januar). *Anticipated trends in accountancy and tax in 2024*. <https://kaplan.co.uk/insights/article-detail/insights/2024/01/17/accounting-and-tax-trends-2024>
35. Katarzyna, C. (2019, 20. marec). *Cryptocurrencies: opportunities, risks and challenges for anti-corruption compliance systems*. <https://coincapp.com/corruption/integrity-forum/academic-papers/Ciupa-Katarzyna-cryptocurrencies.pdf>
36. Kelenc, D. (2021). *Računovodja leta 2031?* (magistrsko delo). Ekonomsko-poslovna fakulteta Univerze v Mariboru.
37. Kemsley, D., Kemsley, S. A. in Morgan, F. T. (2022). Tax evasion and money laundering: a complete framework. *Journal of Financial Crime*, 29(2), 589–602.
38. Khan, S. (2015). Digitization and its impact on economy. *International Journal of Digital Library Services*, 5(2), 138–149.
39. Kitsios, E., Jalles, J. T. in Verdier, G. (2021). Tax Evasion from Cross-Border Fraud: Does Digitalization Make a Difference? *IMF Working Paper*, 245(20).
40. Kovačič, A. (2019). Ali so slovenska podjetja pripravljena na digitalizacijo poslovanja. *Uporabna informatika*, 27(1), 37–46.

41. Kovalevska, N., Nesterenko, I., Lutsenko, O., Nesterenko, O. in Hlushach, Y. (2022). Problems of accounting digitalization in conditions of business processes digitalization. *Revista Amazonia Investiga*, 11(56), 132–141.
42. Lah, M. (2020). *Primerjava orodij za pripravo podatkov v procesu podatkovne analitike* (zaključna strokovna naloga visoke poslovne šole). Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani.
43. Lischka, A., Wolferung, Z. M. in Faust, E. (2018). *Generating Value Through Digitalization: Simple and Digital*. Springer.
44. Luchkin, A. G., Novikova, N. E., Zyatкова, A. V. in Yarotskaya E. V. (2020). Cryptocurrencies in the Global Financial System: Problems and Ways to Overcome them. *Atlatis press*, 148, 423–430.
45. Martinčević, I., Sesar, V., Buntak, K. in Miloloža, I. (2022). Accounting and Tax Regulation of Cryptocurrencies. *Interdisciplinary Description of Complex Systems*, 20(5), 640–661.
46. Mayr, B. (2017). *Osnove računovodstva*. Inštitut za poslovodno računovodstvo.
47. Mežnar, D. (2018). Digitalizacija kot orodje za prenovo podjetij. V O. Arsenijević, I. Podbregar, P. Šprajc, D. Trivan in Y. Ziegler (ur.), 37. *Mednarodna konferenca o razvoju organizacijskih znanosti: organizacija in negotovosti v digitalni dobi* (str. 707–719). Konferenčni zbornik.
48. Ministrstvo za finance. (2022). *Davek na dodano vrednost*. https://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Davki_in_druge_dajatve/Podrocja/Davek_na_dodano_vrednost/Opis/Stopnje_DDV.docx
49. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologij. (2022). *Strategija digitalne transformacije gospodarstva*. <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MGTS/Dokumenti/DIPT/Digitalizacija/Strategija-digitalne-transformacije-gospodarstva.pdf>
50. Mubeen, M. (2022). Digitalization of Tax System: Content Analysis of Strategic and Experts Perspective. *JISR management and social sciences & economics*, 20(2), 131–142.
51. Nicholls, V. (2023, 6. november). *10 Benefits of Digital Transformation in Accounting*. [objava na blogu]. <https://silverfin.com/en-gb/resources/the-10-benefits-of-digital-transformation-in-accounting/>
52. Owens, J., Lazarov, I. in Costa, N. O. (2021). *Exploring the opportunities and challenges of new technologies for EU tax administration and policy*. https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/239773/EU%20paper%2023Sep21_final.pdf
53. Perez, F. (brez datuma). *CumEx Files Story*. <https://correctiv.org/en/latest-stories/2021/10/21/cumex-files-2/>
54. Ploh, N. (2012). *Poslovne prevare v računovodskih izkazih* (magistrsko delo). Fakulteta za management Univerze na Primorskem.
55. Pope, H. (2022, 1. december). *EU Uncovers Near-Global €2.2 Billion Tax Fraud Scheme*. <https://www.occrp.org/en/daily/17103-eu-uncovers-near-global-2-2-billion-tax-fraud-scheme>

56. Potrč, J. (2023, 9. november). *Davčno izogibanje*. <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/v-srediscu/davcno-izogibanje-308744-308806>
57. Pouwels, A. (2021). *Missing Trader Intra-Community Fraud*. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690462/IPOL_BRI\(2021\)690462_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690462/IPOL_BRI(2021)690462_EN.pdf)
58. Prevara. (brez datuma). V *Slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*. <https://fran.si/>
59. Računovodstvo Bim line d.o.o. (brez datuma a). *Kaj je računovodstvo?* <https://www.bim-line.si/kaj-je-racunovodstvo/>
60. Računovodstvo Bim line d.o.o. (brez datuma b). *Pojem računovodstva in opredelitev računovodstva*. <https://www.bim-line.si/racunovodstvo-pojem-in-opredelitev/>
61. Raikov, A. (2021). Decreasing tax evasion by artificial intelligence. *IFAC Papersonline* 54(13), 172–177.
62. Ravljen, M. (2018). *Navidezni in zaobideni posel v nemškem in slovenskem davčnem pravu* (doktorska disertacija). Pravna fakulteta Univerze v Mariboru.
63. Sabuncu, B. (2022). The effects of digital transformation on the accounting profession. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(1), 103–115.
64. Savić, B. in Pavlović, V. (2023). Impact of Digitalization on the Accounting Profession. V S. Benković, A. Labus in M. Milosavljević (ur.), *Digital Transformation of the Financial Industry* (str. 19–34). Springer.
65. Stiglitz, J., Alstadzaeter, A., Godar, S., Nicolaides, P. in Zucman, G. (2023). *Global tax evasion report 2024*. <https://www.scribd.com/document/679965709/Global-Tax-Evasion-Report-24>
66. Suryanti, H. (2023). Digitalization of taxation: potential for tax avoidance and increase in taxpayers. *Jurnal Ekonomi*, 12(4), 1462–1467.
67. Tekin, A., Guney, T. in Sagdic, E. N. (2018). The Effect of Economic Freedom on Tax Evasion and Social Welfare: Empirical evidence. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 25(1), 1–13.
68. Toolkitaki. (2024, 15. marec). *Tax Evasion – Examples, Types, and Insights*. <https://www.toolkitaki.com/glossary/tax-evasion>
69. Uyar, A., Benkraiem, R., Nimer, K. in Schneider, F. (2022). Education, Digitalization and Tax Evasion: International Evidence. *International Journal of Public Administration*, 47(1), 41–56.
70. Vaidya, D. (2024, 12. april). *What Is The Fraud Triangle?* <https://www.wallstreetmojo.com/fraud-triangle/>
71. Valicon. (brez datuma). *Prediktivna (napovedna) analitika – Učenje iz preteklosti za boljši pogled v prihodnost*. <https://www.valicon.net/sl/vse-resitve/analitika-avtomatizacija-trzenja/resitve/analitika/prediktivna-analitika/>
72. Vlada RS. (2023). *DIGITALNA SLOVENIJA 2030 – Krovna strategija digitalne preobrazbe Slovenije do leta 2030*.

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDP/Dokumenti/DSI2030-potrjena-na-Vladi-RS_marec-2023.pdf

73. Yamen, A., Coskun, A. in Mersni, H. (2023). Digitalization and tax evasion: the moderation effect of corruption. *Economic Research-Ekonomska Istrazivanja*, 36(2).
74. Yanchycki, K. (2023, 18. september). *Future of accounting: Top 11 accounting trends*. <https://contentsnare.com/top-accounting-trends/>
75. Yasar, K. (2023). *Definition digitization*. <https://www.techtarget.com/whatis/definition/digitization>
76. Zver, Z. (2022). *Ali razvoj računovodstva podpira razvoj gospodarstva? Primerjava Slovenije in velike Britanije* (magistrsko delo). Ekonomsko-poslovna fakulteta Univerze v Mariboru.

PRILOGE

Priloga 1: Vprašalnik za intervju z zaposlenim na Finančni upravi Republike Slovenije

1. Kako Finančna uprava Republike Slovenije uvaja digitalizacijo v svoje procese?
(aplikacije, informacijski programi itd.)
2. Katere prednosti je prinesla digitalizacija za storitve FURS?
3. S katerimi izzivi se zaradi digitalizacije soočajo zaposleni na FURS?
4. Ali se je v času digitalizacije spremenil način dela v podjetju in kakšne so posledice?
5. Ali davčne goljufije predstavljajo enega izmed večjih izzivov in če, ali se z digitalizacijo zmanjšujejo?
6. Kako FURS ugotavlja davčne goljufije in preverja sumljive primere?
7. Kakšne so najpogostejše oblike davčnih goljufij, s katerimi se srečujete pri svojem delu?
8. Kako učinkovito je sodelovanje med FURS-om in drugimi organi pri preprečevanju in odkrivanju davčnih goljufij ter na kakšen način sodelujejo?
9. Kako FURS obravnava primer sumljivih transakcij in utaje davkov?
10. Kakšne preventivne ukrepe izvaja FURS za preprečevanje davčnih goljufij in utaj?
11. Katere so najnovejše tehnike in metode, ki jih FURS uporablja pri preverjanju in razkrivanju davčnih goljufij?
12. Kako digitalne valute vplivajo na ugotavljanje davčnih goljufij?
13. Kakšni so izzivi pri nadzoru in sledenju transakcij z digitalnimi valutami?
14. Kako lahko FURS izboljša učinkovitost pri odkrivanju in reševanju davčnih goljufij, povezanih z digitalnimi valutami?
15. Kako bo v prihodnosti vplivala uporaba digitalnih valut na davčno politiko in ukrepe v Sloveniji?

Priloga 2: Vprašalnik za intervju z zaposlenim iz podjetja Numera+

1. Kako uvajate digitalizacijo v svoje procese? (aplikacije, informacijski programi itd.)
2. Ali digitalizacija pomaga podjetjem do hitrejšega razvoja in poslovanja?
3. Katere prednosti je prinesla digitalizacija za vaše storitve?
4. S katerimi izzivi se zaradi digitalizacije soočate?
5. Ali je digitalizacija v podjetjih razbremenila zaposlene in se je število zaposlenih zmanjšalo?
6. Kakšna finančna investicija ali breme digitalizacije predstavlja za podjetje?
7. Ali se je v času digitalizacije spremenil način vodenja vašega računovodstva?
8. Kakšne so posledice teh sprememb na računovodske procese?
9. Kako lahko računovodje izkoristijo digitalne tehnologije za optimizacijo svojega dela in povečanje učinkovitosti pri poročanju in obračunavanju davkov?
10. Ali ste se že kdaj srečali z davčnimi goljufijami v podjetju?
11. Kako učinkovito se podjetje lahko zaščiti pred zlorabo pred hekerskimi napadi?

Priloga 3: Anketni vprašalnik

Q1 - Ali ste že kdaj slišali za digitalne valute? (kriptovalute, alternativne valute)

☐ DA

☐ NE

Q2 - Ali imate v lasti digitalne valute?

☐ DA

☐ NE

Q3 - Ali ste kdaj uporabili digitalne valute z namenom izogibanja davkom?

☐ DA

☐ NE

Q4 - Ste mnenja, da zaradi digitalnih valut prihaja do pogostejših davčnih goljufij?

☐ DA

☐ NE

XSpol - Spol:

☐ Moški

☐ Ženski

XSTAR1d61 - V katero starostno kategorijo spadate?

☐ Do 20 let

☐ 21–30 let

☐ 31–45 let

☐ 46–59 let

☐ 60 let ali več

Priloga 4: Odgovori na vprašanja – predlogi za izboljšanje

Q8	Kakšne spremembe ali izboljšave bi predlagali glede storitev FURS?
	Zaposlovanje bolj sposobnih ljudi.
	Dodatna pomoč za starejše, ki jim je verjetno težje urejati zadeve preko spleta.
	Ne morem predlagati, ker je ne uporabljam.
	Lažjo oddajo davčnih olajšav. Vedno nekaj ne dela.
	Boljše telefonske povezave.
	Večja dostopnost, več informacij.
	Osebno naročanje.
	Ne uporabljam preveč storitev FURS.
	Ne predlagam sprememb.
	Aplikacijo eDavki nadgraditi in dokumente trajno arhivirati. Uvesti preprost način priklica dokumentov iz arhiva.
	Bolj jasna navodila.
	Bolj pregledna spletna stran.
	Večjo učinkovitost in hitrost spletne strani.
	Omogočen pregled vrednosti in stanja že plačanih akontacij ter izračun razlike (da ne bi bilo treba čakati vsako leto do aprila, da se dobi po pošti obračun).
	Prikaz informacij na manj zapleten način.
	Hitrejša odzivnost za storitve.
	Bolj podrobna navodila ali izobraževanja za posameznike.
	Zelo zadovoljna s storitvami.
	Enotnost odgovorov pri bolj zapletenih situacijah.